



Priorytety Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2018-2019

w aspekcie Programu Działań Ministerstwa Rolnictwa
i Rozwoju Wsi na lata 2015-2019 oraz Paktu dla obszarów
wiejskich na lata 2017-2020 (2030)

Tekst na stronie: <http://www.minrol.gov.pl/>

Krzysztof Jurgiel

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	2
OBSZAR I WSPÓLNA POLITYKA ROLNA I WSPÓŁPRACA MIĘDZYKRAJOWA	3
OBSZAR II KONKURENCYJNOŚĆ ROLNICTWA I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ ORAZ BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOŚCI.....	11
OBSZAR III ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH	31
OBSZAR IV POLITYKA SPOŁECZNA.....	35
OBSZAR V INSTYTUCJE, ADMINISTRACJA, PROGRAMOWANIE I FINANSOWANIE	38
OBSZAR VI EDUKACJA I WIEDZA NA OBSZARACH WIEJSKICH	44
OBSZAR VII GOSPODARKA ZIEMIĄ I NIERUCHOMOŚCIAMI ROLNYMI SKARBU PAŃSTWA	46
OBSZAR VIII INSTYTUCJE PODLEGŁE I NADZOROWANE	48

WPROWADZENIE

Obejmując w dniu 16 listopada 2015 r. stanowisko Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi miałem świadomość wagi i odpowiedzialności pracy, jaką musi wykonać obecny rząd aby poprawić kondycję polskiego rolnictwa, ustabilizować podstawowe rynki rolne oraz zatrzymać procesy degradacji społecznej oraz infrastrukturalnej na obszarach wiejskich.

Nawiązując do *Programu Rolnego Prawa i Sprawiedliwości*, obecny rząd traktuje sprawy rolnictwa, produkcji żywności i rozwoju obszarów wiejskich jako zadania o strategicznym znaczeniu dla Rzeczypospolitej Polskiej. W realizacji tego celu jesteśmy zdecydowani utrzymywać model rolnictwa oparty na gospodarstwach rodzinnych, które zostały przez nas objęte szczególną pomocą i ochroną.

Wytrwale, z determinacją w realizacji obietnic wyborczych PiS, przy uwzględnieniu potrzeb i aspiracji całego rolnictwa i mieszkańców obszarów wiejskich, opracowaliśmy i wcielamy w życie *Program Działań Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2015-2019*. Program ten w sposób kompleksowy nakreśla działania służące zwiększeniu dochodowości i wyrównywaniu poziomu życia rodzin rolniczych i innych mieszkańców obszarów wiejskich względem mieszkańców miast. Poprzez realizację działań wynikających z Programu, zapewniamy Polakom bezpieczeństwo i suwerenność żywnościową kraju. Dbamy o stabilną sytuację na podstawowych rynkach rolnych, usprawnienie procesów gospodarczych w łańcuchu żywnościowym oraz zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i efektywne gospodarowanie ziemią.

Konsekwentnie realizować będziemy także zadania zaprojektowane w *Pakcie dla obszarów wiejskich*, mające na celu zwiększenie opłacalności produkcji rolnej (Filar I), poprawę jakości życia i środowiska na obszarach wiejskich (Filar II), tworzenie pozarolniczych miejsc pracy i aktywizację społeczeństwa (Filar III) i usprawnienie administracji rolnej (Filar IV).

Postulowana w *Programie Działań Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2015-2019* koncepcja rozwoju polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich znajduje odzwierciedlenie w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, a także została przeniesiona na inne dokumenty strategiczne opracowywane przez resort rolnictwa, które są dostępne na stronie internetowej pod adresem: <http://www.minrol.gov.pl/>.

Niniejszy dokument określa priorytety Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które zostały przyjęte do realizacji na lata 2018-2019.

Krzysztof Jurgiel

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

PRIORYTET 1. NEGOCJACJE WIELOLETNICH RAM FINANSOWYCH 2021-2027

W latach 2018-2019 będą miały miejsce formalne negocjacje na forum UE, dotyczące wieloletnich ram finansowych (WRF) po 2020 r. Na początku maja 2018 r. Komisja Europejska (KE) przyjmie oficjalny komunikat i projekty zmian w przepisach prawnych w zakresie WRF. Uruchomi to formalny proces negocjacji. Dążeniem KE jest zakończenie tych negocjacji wiosną 2019 r.

Zaplanowana do przedstawienia w maju 2018 r. propozycja KE dotycząca budżetu UE na lata 2021-2027 obejmowała będzie m.in. propozycje alokacji środków budżetu UE na realizację polityki rozwoju obszarów wiejskich oraz sposób ich podziału pomiędzy poszczególne państwa członkowskie. Do ww. dokumentu przygotowywane będą opinie oraz propozycje stanowisk obejmujące rozwiązania, kluczowych z punktu widzenia Polski, elementów polityki rozwoju obszarów wiejskich. Działania w ramach ww. priorytetu obejmować będą również przygotowanie stanowisk na poszczególne posiedzenia grup roboczych i komitetów w KE oraz w Radzie, jak również informacji i stanowisk do propozycji zgłaszanych przez Parlament Europejski (PE) w zakresie polityki rozwoju obszarów wiejskich.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) będzie brało aktywny udział w procesie negocjacji WRF, przede wszystkim przez zaangażowanie w prace działającego w ramach Komitetu do Spraw Europejskich (KSE) *Zespołu roboczego do spraw przeglądu Wieloletnich Ram Finansowych budżetu UE na lata 2014-2020 i negocjacji Wieloletnich Ram Finansowych po 2020 r.* MRiRW wspierać będzie Ministerstwo Spraw Zagranicznych (wiodące dla spraw WRF) w dyskusji na forum instytucji UE (Rada Europejska i Rada UE). MRiRW śledzić będzie także dyskusję prowadzoną na forum PE i wspierać zaangażowanie polskich posłów w proces dotyczący wypracowania stanowiska PE w sprawie przyszłych WRF. Także na forum Rady ds. Rolnictwa i Rybołówstwa UE, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi będzie przedstawiał polskie cele i argumentację na rzecz korzystnych dla Polski rozwiązań finansowych w ramach przyszłej wspólnej polityki rolnej (WPR), w tym w zakresie wyrównania poziomu płatności bezpośrednich. Celem nadrzędnym tych działań jest zapewnienie odpowiedniego poziomu finansowania WPR, jak i właściwej dystrybucji tego wsparcia pomiędzy państwami członkowskimi UE w ramach kolejnych WRF.

Po przedstawieniu przez KE wniosku w sprawie WRF na następny okres programowania Rada Europejska i PE zdecydują o kształcie budżetu unijnego po 2020 r., po uwzględnieniu luki powstałej po wyjściu Wielkiej Brytanii z UE, jak również nowych wyzwań budżetowych.

Określenie wielkości budżetu na realizację WPR wyznaczy granice wsparcia producentów rolnych w niedalekiej przyszłości. Należy zadbać o dane analityczne wspierające polskich negocjatorów w stanowiskach dotyczących wielkości budżetu na WPR.

PRIORYTET 2. PRACE NAD KSZTAŁTEM WPR NA LATA 2021-2027 ORAZ NAD PAKIETEM LEGISLACYJNYM

Opublikowany przez KE w listopadzie 2017 r. komunikat pn. *Przyszłość żywności i rolnictwa UE (COM(2017)713)* rozpoczął formalną dyskusję pomiędzy instytucjami UE na temat kierunków zmian WPR po 2020 r. W pierwszym półroczu 2018 r. MRiRW będzie aktywnie uczestniczyć w zaplanowanej przez Prezydencję bułgarską dyskusji na forum Rady UE ds. Rolnictwa i Rybołówstwa nad tym dokumentem i zawartymi w nim propozycjami. MRiRW zabiegać będzie, aby dyskusja ta została odpowiednio podsumowana (najlepiej w formie konkluzji Rady), w czasie pozwalającym na uwzględnienie przez KE stanowiska ministrów rolnictwa państw UE w jej pracach dotyczących przygotowania kolejnych WRF, a także pakietu propozycji prawnych w sprawie nowej WPR. Zabiegać będzie również, aby w podsumowaniu tym znalazły odzwierciedlenie najistotniejsze oczekiwania Polski dotyczące przyszłej WPR, w tym przede wszystkim w zakresie zapewnienia właściwego finansowania tej polityki oraz zakończenia procesu wyrównywania płatności bezpośrednich. Sprzyjać temu będą działania prowadzone w gronie państw o zbliżonym stanowisku (Grupa Wyszehradzka, państwa bałtyckie, inne kraje Europy środkowo-wschodniej). MRiRW śledzić będzie także dyskusję nad komunikatem KE prowadzoną na odpowiednich forach PE.

KE zapowiada, że projekty aktów prawnych dotyczące przyszłej WPR przedstawione zostaną jeszcze w pierwszej połowie 2018 r., tuż po propozycji kolejnych WRF. To oznacza, że do końca 2018 r. MRiRW zaangażowane będzie w prace i negocjacje dotyczące tych projektów prowadzonych w Radzie UE i jej forach roboczych. MRiRW będzie prowadziło prace związane z analizą i oceną przedstawianych propozycji zmian, przygotowaniem stanowiska Polski, a także będzie aktywnie uczestniczyć w pracach na różnych forach UE (zarówno grup roboczych Rady, jak i grup ekspertów/komitetów KE) w celu wypracowania korzystnych dla Polski rozwiązań dotyczących WPR. Także w tym przypadku istotne będzie budowanie sojuszy z państwami podobnie myślącymi i wspieranie polskich posłów w ramach prac prowadzonych na forum PE.

PRIORYTET 3. PRACE NAD KSZTAŁTEM POLITYKI SPÓJNOŚCI W ZAKRESIE SPOSOBU UJĘCIA ROLNICTWA I ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

MRiRW uczestniczy m.in. w pracach *Komitetu ds. Umowy Partnerstwa (KUP)*, który jest głównym organem wspierającym Ministra Inwestycji i Rozwoju w procesie koordynacji wykorzystywania środków Unii Europejskiej, zgodnie z przyjętymi przez Polskę zobowiązaniami. W ramach KUP, powołany został *Podkomitet ds. Efektywności Funduszy UE 2014-2020*, którego jednym z zadań jest wypracowanie propozycji działań podnoszących efektywność realizacji programów Polityki Spójności w ramach Umowy Partnerstwa 2014-2020 na rzecz obszarów wiejskich oraz propozycji kompleksowego systemu monitorowania i oceny efektywności interwencji dla tych obszarów. MRiRW będzie brało aktywny udział w ewentualnych zmianach Umowy Partnerstwa i zasad monitorowania jej wdrażania, mając na celu właściwe ujęcie rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w Polityce Spójności.

MRiRW uczestniczy w pracach wszystkich komitetów monitorujących krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne, które zatwierdzają szczegółowe zasady wydatkowania środków Polityki Spójności. W ramach procedur przewidzianych przez instytucje zarządzające, MRiRW będzie zgłaszać uwagi i propozycje zmian mające na celu efektywne i wysokie zaangażowanie środków Polityki Spójności na rzecz rozwoju sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich.

W pierwszej połowie 2018 r. planowane jest przez Prezydencję bułgarską przeprowadzenie pogłębionej debaty na temat Komunikatu opublikowanego przez KE w listopadzie 2017 r. *w sprawie przyszłości Wspólnej Polityki Rolnej po 2020 roku*, w tym m.in. na temat założeń KE dotyczących polityki rozwoju obszarów wiejskich i jej powiązań z Polityką Spójności. Na poszczególne spotkania przygotowywane będą opinie i stanowiska do pojawiających się w agendach tematów dyskusji odnoszących się do poszczególnych obszarów zarysowanych w Komunikacie, w tym do polityki rozwoju obszarów wiejskich.

W maju 2018 r. KE planuje przedłożyć PE i Radzie wnioski dotyczące budżetu na lata 2021-2027, jak i pakiety legislacyjne dotyczące WPR i Polityki Spójności. W ramach negocjacji, które będą prowadzone w Radzie przewiduje się udział m.in. w debatach na temat kształtu polityki rozwoju obszarów wiejskich, sporządzanie opinii i stanowisk oraz opracowywanie propozycji zmian zaproponowanych przez KE przepisów w pakietach legislacyjnych w zakresie przepisów dot. polityki rozwoju obszarów wiejskich i Polityki Spójności.

Aktualizacji wymaga ocena wpływu MRiRW na zwiększenie zaangażowania projektowo-finansowego, dotyczącego działań finansowanych z Funduszu Spójności. Przede wszystkim należy udroźnić finansowanie z funduszy wspierających ochronę środowiska, w szczególności zadań z zakresu melioracji i budowy zbiorników retencyjnych. Ponadto bezwzględnie należy wspierać powstawanie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich oraz stwarzać warunki sprzyjające zatrzymaniu odpływu ludności z tych obszarów.

W 2017 r. w wyniku podejmowanych przez MRiRW działań i negocjacji, KE wyraziła zgodę na zmianę Umowy Partnerstwa i usunięcie regulacji, które wyłączały możliwość finansowania zadań z zakresu melioracji wodnych ze środków Polityki Spójności. Przyjęta zmiana stwarza możliwości finansowania ze środków Polityki Spójności takich działań z zakresu melioracji wodnych, które są związane z rozwojem retencji na obszarach wiejskich. Jednak wymaga to wprowadzenia zmian w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko oraz Regionalnych Programach Operacyjnych na lata 2014-2020. W 2018 r. będą podejmowane działania mające na celu dokonanie stosownych zmian w tych programach.

PRIORYTET 4. DZIAŁANIA MRIRW WYNIKAJĄCE Z AGENDY PRAC RADY MINISTRÓW DO SPRAW ROLNICTWA UE ORAZ KE

W latach 2018-2019 przewodnictwo w Radzie UE będą kolejno sprawowały Bułgaria, Austria, Rumunia i Finlandia. Program prac Prezydencji będą kształtowały: program trio prezydencji, priorytety

wyznaczone przez Radę Europejską, w tym *Agenda Strategiczna 2014*, w której Rada Europejska uzgodniła 5 priorytetowych dziedzin (1. Praca, wzrost, konkurencyjność; 2. Podmiotowość obywateli i ich ochrona; 3. Polityka energetyczna i klimatyczna; 4. Wolność, bezpieczeństwo i sprawiedliwość; 5. Unia jako silny podmiot globalny), które UE powinna mieć na względzie w najbliższych 5 latach. Priorytety te przedstawiono w dokumencie pt. *Strategiczny program Unii w okresie zmian*. Program ten posłuży Radzie Europejskiej do planowania prac, a innym instytucjom UE do opracowywania swoich programów. Jednocześnie, program prac Prezydencji będzie uwzględniał programy prac KE na 2018 i 2019 r.

1. Dyskusja na temat przyszłości WPR po 2020 r.

W ramach dyskusji na temat przyszłej WPR Prezydencja bułgarska zamierza położyć nacisk na zachowanie roli WPR i jej instrumentów, które dowiodły swojej skuteczności. Bardzo ważne jest, aby przyszłe ramy WPR zostały określone w sposób, który pomoże poprawić stabilność gospodarstw rolnych i zapewnić stały poziom dochodów rolników. Prezydencja podkreśla również, że pomimo Brexitu i wynikających z niego negatywnych konsekwencji dla budżetu UE, WPR powinna pozostać silną i odpowiednio finansowaną polityką unijną, zwłaszcza w obliczu rosnących wyzwań na całym świecie, związanych z niestabilnością rynków rolnych, zmianami demograficznymi, bezpieczeństwem żywnościowym i ograniczonymi zasobami naturalnymi.

Debata nad reformą WPR po 2020 r. będzie ściśle uzależniona od nowych propozycji legislacyjnych dotyczących nowych ram finansowych. Według zapowiedzi KE zostaną one opublikowane w maju 2018 r. Dopiero po opublikowaniu propozycji ws. ram finansowych KE zamierza opublikować propozycje legislacyjne dotyczące przyszłości WPR.

W opinii prezentowanej przez Polskę, podczas pierwszej dyskusji ministrów nt. Komunikatu KE w sprawie wspólnej polityki rolnej po 2020 roku: *Przyszłość żywności i rolnictwa UE*, WPR powinna pozostać ważną polityką UE, zarówno ze względu na nowe potrzeby, wyzwania i zobowiązania międzynarodowe, ale także aktualność zadań związanych z celami WPR określonymi w Traktacie. Przyszła WPR, funkcjonująca w warunkach coraz bardziej otwartego rynku UE i realizująca nowe funkcje publiczne, wymaga silnego finansowania z budżetu UE. Osiągnięcie wielu ambitnych celów wskazanych w komunikacie w pełni zależy od rozstrzygnięć budżetowych. Odpowiedni budżet WPR i wyrównanie płatności bezpośrednich są niezbędne dla zapewnienia sprawnego funkcjonowania jednolitego rynku produktów rolnych w UE. Wszyscy rolnicy unijni wypełniają te same wymagania w zakresie dostarczania dóbr publicznych. Zakładane wzmocnienie wymiaru środowiskowego i klimatycznego WPR wymaga w pierwszej kolejności definitywnego odejścia od różnic w poziomie wsparcia odzwierciedlających intensywność produkcji sprzed kilkunastu już lat. Wyrównanie płatności bezpośrednich nie może być odraczone w czasie. Polska odrzuciła ideę współfinansowania płatności bezpośrednich, wskazując, że takie rozwiązanie byłoby zagrożeniem dla funkcjonowania jednolitego rynku produktów rolnych, zasad równej konkurencji i wspólnotowości WPR. Polska wyraziła

zaniepokojenie pominięciem w komunikacie instrumentów siatki bezpieczeństwa dla rynków rolnych. Zaznaczyła, że zarówno płatności bezpośrednie, jak i instrumenty wspólnej organizacji rynków rolnych powinny mieć nadal podstawowe znaczenie dla stabilizacji dochodów europejskich rolników. Oceniała, że proponowane wzmocnienie zarządzania ryzykiem jest potrzebne, jednakże powinno być uzupełnieniem stosowanych do tej pory podstawowych instrumentów stabilizujących rynki rolne. Polska podkreśliła też, że najwięcej pytań i wątpliwości wzbudza zaproponowany przez KE nowy model wdrażania WPR, polegający m.in. na przekazaniu znacznie większej odpowiedzialności państwom członkowskim.

2. Wzmocnienie pozycji rolnika w łańcuchu żywnościowym i walka z nieuczciwymi praktykami handlowymi

Temat wzmocnienia pozycji rolnika w łańcuchu żywnościowym i ograniczania nieuczciwych praktyk handlowych ma ogromne znaczenie. W dniu 12 kwietnia 2018 r. KE przedstawiła wniosek w sprawie wprowadzenia zakazu najbardziej szkodliwych nieuczciwych praktyk handlowych dotyczących łańcucha dostaw żywności, aby zapewnić bardziej sprawiedliwe traktowanie rolników oraz małych i średnich przedsiębiorstw spożywczych. Mniejsze podmioty gospodarcze zaangażowane w łańcuch dostaw żywności, w tym rolnicy, ponoszą konsekwencje nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez ich partnerów. Często nie mają one siły przetargowej ani alternatywnej drogi dostarczenia swoich produktów konsumentom. Wśród nieuczciwych praktyk, które mają być zakazane, wymienia się opóźnione płatności za produkty łatwo psujące się, anulowanie zamówień w ostatniej chwili, jednostronne zmiany warunków umowy lub zmiany tychże warunków z mocą wsteczną oraz żądania, aby dostawca płacił za zmarnowane produkty. Pozostałe praktyki będą dozwolone pod warunkiem, że zostaną z góry zawarte w sposób jasny i jednoznaczny w umowie pomiędzy stronami: nabywca zwraca dostawcy niesprzedane produkty spożywcze; nabywca pobiera od dostawcy opłatę za zagwarantowanie lub przedłużenie umowy o dostawę produktów spożywczych; dostawca ponosi koszty promowania lub wprowadzania do obrotu produktów spożywczych sprzedawanych przez nabywcę.

Ponadto we wniosku zawarto skuteczne przepisy dotyczące egzekwowania prawa: krajowe organy państw, w których stwierdzono naruszenia, mogą wszczynać dochodzenie w oparciu o skargę lub z własnej inicjatywy, nakładać kary finansowe i publikować decyzje. We wniosku znalazły się zapisy, które eliminują obecny w łańcuchu dostaw żywności „czynnik strachu”, zapewniając poufność procedury składania skarg. Unijne przepisy stanowią uzupełnienie przepisów krajowych.

3. Sytuacja na rynkach rolnych

Prezydencja będzie nadal uważnie śledzić sytuację na rynkach rolnych, szczególnie w sektorach wrażliwych, takich jak: mleko i produkty mleczne, wołowina, wieprzowina i drób oraz owoce i warzywa. Analizowane będzie kształtowanie się cen i poziomu produkcji w sektorze cukru po zniesieniu systemu kwot cukrowych. W zależności od rozwoju sytuacji na rynku, Prezydencja może

poprosić KE o regularne przedstawianie aktualnych informacji na temat tych kwestii podczas posiedzeń Specjalnego Komitetu ds. Rolnictwa i Rady. Dla Polski najistotniejszymi kwestiami są: zapewnienie stabilizacji na rykach mleka i wieprzowiny, ochrona celna unijnego rynku przed nadmiernym importem zbóż i podjęcie działań zapewniających stabilizację funkcjonowania plantatorów buraków cukrowych w nowej rzeczywistości prawnej.

4. Rolne aspekty polityki handlowej UE

Prezydencja będzie dążyć do regularnego przekazywania przez KE informacji na temat stanu dwustronnych i wielostronnych negocjacji handlowych, a państwa członkowskie będą miały możliwość wyrażenia swoich stanowisk. Obecnie, w obliczu fiaska Konferencji WTO w Buenos Aires oraz trwającego od końca 2016 r. zawieszenia negocjacji TTIP z USA, priorytetowego znaczenia w tym obszarze nabierają, z punktu widzenia zabezpieczenia interesów defensywnych polskiego rolnictwa, negocjacje z Mercosurem oraz planowane rozmowy z Australią i Nową Zelandią. Z kolei dla interesów ofensywnych istotne będzie zwłaszcza zawarcie umowy z Japonią. MRiRW na bieżąco opracowuje oraz prezentuje, w dyskusji krajowej i wewnątrzunijnej, szczegółowe postulaty odnoszące się do obecnego stanu negocjacji handlowych KE. Działania te służą zapewnieniu możliwie najlepszych rezultatów negocjacji z punktu widzenia polskiego rolnictwa. Jednym z priorytetów MRiRW jest wnoszenie aktywnego wkładu w działania na forum krajowym oraz unijnym, dotyczące prowadzonych przez KE negocjacji wielostronnych w WTO oraz negocjacji dwustronnych/regionalnych umów o wolnym handlu.

5. Jednolity rynek cyfrowy

KE w swoim programie prac wskazuje, że około 360 mln Europejczyków codziennie korzysta z Internetu do pracy, nauki, zakupów i łączności ze światem, dlatego Europa potrzebuje prawdziwego jednolitego rynku cyfrowego. Zwrócono uwagę na wspieranie rozwoju infrastruktury technicznej w tym teleinformatycznej oraz pomoc logistyczną i organizacyjną dla lokalnych i regionalnych przedsięwzięć w tym zakresie, gdzie wskazana została konieczność dalszej rozbudowy infrastruktury technicznej, teleinformatycznej oraz nowoczesnych technologii informatycznych. Stworzy to warunki do budowania społeczeństwa informacyjnego na obszarach wiejskich, przez wykorzystanie nowoczesnych technologii np. Internetu satelitarnego, dostępu radiowego oraz sieci telefonii komórkowej.

Priorytety wyznaczone przez Radę Europejską oraz program prac KE determinują także główne tematy współpracy z państwami UE w formule dwu- i wielostronnej (poszerzona Grupa Wyszehradzka, Trójkąt Weimarski, państwa nadbałtyckie). Dialog dwu- i wielostronny służy pogłębianiu współpracy między krajami naszego regionu, wymianie informacji, zbliżaniu stanowisk celem wspólnego występowania na forum UE w ważnych dla regionu kwestiach, na rzecz osiągnięcia wspólnych celów lub rozwiązania wspólnych problemów w obszarze rolnictwa, a także wpływa na umacnianie się pozycji naszego regionu Europy podczas dyskusji na forum UE.

Celem prezydencji węgierskiej w Grupie Wyszehradzkiej (1 lipca 2017 r. – 30 czerwca 2018 r.) w obszarze rolnictwa jest reprezentowanie interesów regionalnych dotyczących przyszłości WPR po 2020 r. oraz poszerzenie już istniejącej formuły współpracy Grupy Wyszehradzkiej z krajami regionu: Bułgarią, Rumunią i Słowenią w dziedzinie rolnictwa i kwestii środowiskowych o Chorwację (formuła GV4+4). Priorytetowymi zagadnieniami są: działania przeciwko marnowaniu żywności, zwalczanie nieuczciwych praktyk handlowych, działania przeciwko stosowaniu podwójnych standardów jakości, inicjatywa *BIOEAST* i działania w ramach programu *Horyzont 2020* (H2020).

W lipcu 2018 r. przewodnictwo w Grupie Wyszehradzkiej obejmie Słowacja.

**PRIORYTET 5. DZIAŁANIA MRiRW ORAZ PODLEGŁYCH SŁUŻB
BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI NA RZECZ ROZWOJU WYMIANY
HANDLOWEJ POLSKIEGO SEKTORA ROLNO-SPOŻYWCZEGO**

W dniu 6 grudnia 2016 r. Kierownictwo MRiRW przyjęło dokument pn. *Priorytety działań MRiRW oraz podległych służb bezpieczeństwa żywności na rzecz otwierania nowych rynków zbytu na rok 2017 i lata kolejne.*

Dokument ten został przygotowany we współpracy z Głównym Inspektoratem Weterynarii (GIW), Głównym Inspektoratem Ochrony Roślin i Nasiennictwa (GIORiN), Głównym Inspektoratem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (GIJHARS) oraz Agencją Rynku Rolnego (obecnie Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa – KOWR) i określa m.in. działania podejmowane przez MRiRW oraz podległe służby weterynaryjne i fitosanitarne w zakresie otwierania nowych rynków zbytu. Jest to swoistego rodzaju wsparcie administracji państwowej, wspomaganej przez instytuty branżowe dla polskich producentów artykułów rolno-spożywczych, w formie usystematyzowanego otwierania nowych rynków zbytu (lub asortymentowego poszerzania istniejących możliwości eksportowych na częściowo otwartych rynkach), a w dalszej kolejności właściwego ukierunkowania i integracji działań promocyjnych realizowanych na rynkach krajów trzecich.

W pierwszej kolejności określono 14 najbardziej perspektywicznych dla polskiego eksportu rynków zbytu: Zjednoczone Emiraty Arabskie, Indie, Japonia, Chiny i Tajwan, Kanada, Algieria, Republika Południowej Afryki, Stany Zjednoczone, Arabia Saudyjska, Egipt, Wietnam, Iran, Białoruś i Kazachstan. Najważniejsze działania przewidywane na 2018 r. dotyczyć będą otwarcia lub poszerzenia dostępu do tych rynków, z uwzględnieniem perspektywicznych produktów na poszczególnych rynkach.

W dalszej kolejności działania ukierunkowane będą na otwieranie lub poszerzenie dostępu do rynków będących w sferze potencjalnego zainteresowania polskiej branży rolno-spożywczej (ze względu na realne zainteresowanie importerów rynku docelowego określonymi polskimi produktami, z uwzględnieniem oceny realnej możliwości lokowania na tych rynkach polskiej produkcji), a które nie wymagają długotrwałych procedur lub które, w ocenie polskich pałcówek dyplomatycznych, a także na podstawie dotychczasowego doświadczenia GIW i GIORiN, uda się zakończyć w stosunkowo krótkim czasie.

Kluczową rolę w otwieraniu nowych rynków zbytu pełnią instytuty branżowe, nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, które w ramach programów wieloletnich przygotowują od strony naukowej dokumentację niezbędną do złożenia wniosków.

Elementem dodatkowej aktywności MRiRW będzie otwieranie lub poszerzenie dostępu do wybranych rynków, wymagających długotrwałych procedur, na których polskie organizacje branżowe prowadzą kampanie informacyjno-promocyjne mające na celu wzrost świadomości konsumentów i dystrybutorów na temat walorów polskich produktów, a także do innych rynków, na których polskie produkty są dostępne w ograniczonym asortymencie.

W 2018 r. planowana jest aktualizacja ww. *Priorytetów*.

Negocjacje oraz działania w zakresie dopuszczenia polskich produktów rolno-spożywczych do zagranicznych rynków będą wspierane przez radców ds. rolnych w polskich placówkach dyplomatycznych w: Algierii, Chinach, RPA, Indiach, Rosji i Zjednoczonych Emiratach Arabskich. Stanowiska te tworzone są ze względu na specyfikę branży rolnej, która wymaga specjalistycznej wiedzy oraz znajomości rynku rolno-spożywczego państwa docelowego. Stanowiska ds. rolnych funkcjonują także przy Ambasadzie RP w Berlinie oraz przy Stałym Przedstawicielstwie RP w Brukseli.

Istotnym elementem działań na rzecz wspierania rozwoju wymiany handlowej polskiego sektora rolno-spożywczego będzie kontynuacja aktywnego udziału ekspertów w pracach międzynarodowych organizacji ustanawiających normy bezpieczeństwa i jakości żywności oraz uczciwych praktyk w handlu żywnością. Do najważniejszych organizacji w tym kontekście należą: Komisja Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO, Europejska Komisja Gospodarcza ONZ (Grupa Robocza ds. Norm Jakości dla Produktów Rolnych) i OECD (System Stosowania Międzynarodowych Norm dla Owoców i Warzyw).

Przynależność Polski i aktywny udział krajowych ekspertów w pracach tych organizacji pozwala na stały dostęp do najnowszej wiedzy w zakresie tematyki bezpieczeństwa i jakości żywności, a także informacji na temat praktyk oraz trendów w międzynarodowym handlu produktami rolno-spożywczymi. Członkostwo umożliwia jednocześnie realny wpływ na kształt powstających dokumentów standaryzacyjnych na każdym etapie ich opracowywania przez między innymi zgłaszanie uwag i komentarzy.

GIJHARS będzie kontynuować działania mające na celu zwiększenie udziału i aktywności przedstawicieli Polski w spotkaniach powyższych organizacji, a także rozpowszechnianie informacji na temat znaczenia i skutków przyjmowania światowych norm dla produktów rolno-spożywczych.

FILAR I OPŁACALNOŚĆ PRODUKCJI ROLNEJ

**PRIORYTET 1. REALIZACJA STRATEGII NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO
ROZWOJU I PAKTU DLA OBSZARÓW WIEJSKICH W ZAKRESIE
OPŁACALNOŚCI PRODUKCJI ROLNEJ**

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030) (SOR) zakłada, że ważnym elementem zrównoważonego i odpowiedzialnego rozwoju kraju będzie „zwiększanie konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz producentów rolno-spożywczych poprzez poprawę ich dochodowości, integrację łańcucha żywnościowego i bardziej sprawiedliwy podział wartości dodanej w tym łańcuchu, oparty na zasadzie partnerstwa”. Ponadto, w celu szczegółowym I SOR: Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną, zaproponowane zostały m.in. kierunki interwencji: 4. Konkurencyjne gospodarstwa rolne i producenci rolno-spożywczy oraz 7. Wsparcie lokalnych motorów przedsiębiorczości.

W ramach powyższych kierunków przewidziano szereg instrumentów dedykowanych rozwojowi sektora rolno-spożywczego, m.in. następujące projekty strategiczne:

- *Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego na lata 2014-2020,*
- *Gospodarowanie gruntami rolnymi na rzecz zrównoważonego rozwoju,*
- *Spółdzielnie rolników,*
- *Nowoczesne ubezpieczenia rolnicze,*
- *Projekty rozwoju branż,*
- *Program wsparcia hodowli roślin w Polsce,*
- *Intermodalny terminal towarowy,*
- *Odtworzenie i wsparcie rozwoju lokalnych rynków rolnych.*

Jako jeden z projektów strategicznych SOR przyjęty został *Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego na lata 2014-2020*. Rozwój rolnictwa ekologicznego stanowi bowiem szansę na podniesienie opłacalności produkcji rolniczej, w szczególności w odniesieniu do małych i średnich gospodarstw. Pozwala ono na konkurowanie, zarówno na rynku krajowym, jak i rynkach innych państw, cechami jakościowymi produktu, nie zaś jego ceną. Do SOR włączony został także *Program wsparcia hodowli roślin w Polsce*, którego celem głównym jest utrzymanie znaczenia na krajowym rynku nasiennym odmian hodowanych w Polsce.

Ponadto w ramach aktualizowanej *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa* i uszczegółowiającego zaproponowane w niej działania *Paktu dla obszarów wiejskich na lata 2017-2020 (2030)* wyodrębniono jeden z filarów rozwoju poświęcony konkurencyjności rolnictwa, tj. Filar I: *Opłacalność produkcji rolnej*. W ramach tego filaru wzrost opłacalności produkcji rolnej realizowany

będzie przez projekty, które dotyczyć będą m.in. rozwoju rynków rolnych, wzmocnienia współpracy w ramach łańcucha żywnościowego, skracania łańcucha dostaw żywności, tworzenia i rozwijania centrów usług wspólnych na rzecz produkcji rolnej, stabilizowania sytuacji dochodowej oraz zarządzania ryzykiem w produkcji rolnej, jak również rozwoju zrównoważonej konsumpcji i produkcji oraz zwiększenia konkurencyjności krajowego sektora rolno-spożywczego.

W 2018 i 2019 r. będą kontynuowane prace nad wdrożeniem projektów i działań wskazanych w SOR. Szczególnie chodzi o projekty rozwiązań umożliwiające zapewnienie stabilizacji przychodów produkcji rolniczej, restrukturyzacji zadłużonych gospodarstw rolnych oraz programów pomocy umożliwiających udzielanie wsparcia w sytuacjach kryzysu na rynkach rolnych.

**PRIORYTET 2. ROZWÓJ SYSTEMU TELEINFORMATYCZNEGO AGENCJI
RESTRUKTURYZACJI I MODERNIZACJI ROLNICTWA
– WPROWADZENIE OBOWIĄZKOWEGO E-WNIOSKU
O PRYZNANIE PŁATNOŚCI**

Jednym z ważniejszych wyzwań 2018 r. jest przeprowadzenie kampanii elektronicznego składania wniosków obszarowych (tj. wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich oraz płatności obszarowych w ramach PROW). Zgodnie z przepisami UE¹ wymagane jest bowiem, aby od 2018 r. wszystkie wnioski o przyznanie pomocy w ramach systemów pomocy obszarowej oraz wnioski o płatność w ramach środków wsparcia obszarowego były składane na elektronicznym formularzu geoprzestrzennego wniosku (GSAA).

W celu wypełnienia tego obowiązku, MRiRW przygotowało odpowiednie przepisy w ustawie *o zmianie ustawy o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego oraz niektórych innych ustaw*. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) zbudowała nową aplikację umożliwiającą elektroniczne składanie wniosków (aplikacja *e-Wniosekplus*). Prawidłowo wypełnione wnioski w aplikacji *eWniosekplus* nie będą wymagały dodatkowych wyjaśnień składanych przez rolników, co w konsekwencji przyspieszy obsługę wniosku oraz da szansę na wcześniejszą wypłatę płatności.

W planie finansowym ARiMR na 2018 r. zaplanowane są wydatki umożliwiające finansowanie zadań z zakresu wspierania procesów udzielania pomocy finansowej z użyciem nośników cyfrowych.

Zapewnienie pełnej możliwości elektronicznego składania wniosków wymaga sukcesywnego podejmowania szeregu działań o charakterze szkoleniowym oraz informacyjno-promocyjnym, mających na celu popularyzację i zapoznanie rolników z nową aplikacją. Ośrodki doradztwa rolniczego, jak również izby rolnicze w całym kraju włączą się w upowszechnianie informacji dotyczącej sposobu składania wniosków o przyznanie płatności w formie elektronicznej.

¹ Art. 17 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 809/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiającego zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli, środków rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności (Dz. Urz. UE L 227 z 31.07.2014, str. 69, z późn. zm.).

PRIORYTET 3. REALIZACJA PROGRAMU ROZWOJU GŁÓWNYCH RYNKÓW ROLNYCH W POLSCE NA LATA 2016-2020 – PROGRAMY OPERACYJNE DLA POSZCZEGÓLNYCH RYNKÓW ROLNYCH

Kontynuowane będzie wdrażanie opracowanego w MRiRW *Programu rozwoju głównych rynków rolnych w Polsce na lata 2016-2020*, który koncentruje się na dziewięciu głównych rynkach rolnych, tj. rynkach: zbóż, rzepaku, wieprzowiny, wołowiny, drobiu, mleka i przetworów mlecznych, cukru, owoców i warzyw oraz tytoniu. Analizowany będzie stopień realizacji kierunkowych wskaźników realizacji celów w odniesieniu do poszczególnych rynków. Analizie poddane będą wskaźniki: wzrost sprzedaży zagranicznej, wzrost udziału żywca wprowadzanego do obrotu na podstawie umów pisemnych, wzrost odsetka produktów wprowadzanych do obrotu przez grupy producentów rolnych lub organizacje producentów oraz zwiększenie liczby producentów. MRiRW uruchamiać będzie sukcesywnie dostępne mechanizmy wsparcia celem realizacji *Programu*.

Ponadto, w *Pakcie dla obszarów wiejskich na lata 2017-2020 (2030)* w Filarze I: *Oplacalność produkcji rolnej* uwzględnione zostały projekty ukierunkowane na szeroko pojęte działania wspierające rozwój rynków rolnych. Podstawowe kierunki tych działań obejmują:

- 1.1. *Wzmocnienie współpracy w ramach łańcucha żywnościowego,*
- 1.2. *Skracanie łańcucha dostaw,*
- 1.3. *Rozwijanie Centrów Usług Wspólnych na rzecz produkcji rolnej,*
- 1.4. *Stabilizowanie sytuacji dochodowej krajowego sektora rolno-spożywczego,*
- 1.5. *Zarządzanie ryzykiem w produkcji rolnej,*
- 1.6. *Rozwój zrównoważonej konsumpcji i produkcji,*
- 1.7. *Zwiększanie konkurencyjności krajowego sektora rolno-spożywczego.*

Podejmowane działania nakierowane na wzmocnienie współpracy zmierzać będą do:

- wspierania oddolnych form integracji producentów rolnych, polegających na tworzeniu i rozwoju spółdzielni, grup producentów rolnych i organizacji producentów, związków grup producentów rolnych i zrzeszeń organizacji producentów oraz organizacji międzybranżowych,
- wzmocnienia współpracy w łańcuchu dostaw żywności, w tym zwalczania nieuczciwych praktyk handlowych,
- zapewnienia dzielenia się wiedzą i środkami produkcji w ramach świadczenia wspólnych usług.

Istotne będzie podejmowanie skoordynowanych działań w celu zagwarantowania zestawu narzędzi zarządzania ryzykiem w produkcji rolnej i stabilizujących dochody. Skracanie łańcucha dostaw realizowane będzie przez: rozwój lokalnych rynków rolnych, rolniczego handlu detalicznego, sprzedaży bezpośredniej, sprzedaży produktów pochodzenia zwierzęcego w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL), w tym przez: znoszenie barier administracyjnych, promocję lokalnych produktów, budowę internetowego portalu sprzedaży produktów zbywanych w ramach rolniczego

handlu detalicznego, sprzedaży bezpośredniej, budowę infrastruktury technicznej lokalnych rynków, budowę struktur ułatwiających koncentrację podaży i popytu. Wspierane będą działania polegające na zwiększeniu udziału właścicielskiego producentów rolnych zrzeszonych w grupach producentów rolnych i ich zrzeszeniach, organizacjach producentów i ich związkach, spółdzielniach w zakładach przetwórczych i podmiotach kanałów dystrybucji produktów rolno-spożywczych do poziomu umożliwiającego funkcjonowanie ich jako spółki zależne od ww. form zorganizowania producentów rolnych. Zwiększenie ekspozycji produktów rolno-żywnościowych wytworzonych w kraju na dużych odbiorców z rynku krajowego, UE i państw trzecich realizowane będzie przez działania: platforma sprzedażowa, intermodalny terminal towarowy, udrożnienie odpraw w handlu zagranicznym, rozwój terminala kolejowego na potrzeby eksportu w ramach jedwabnego szlaku, znoszenie barier fitosanitarnych i weterynaryjnych, budowę i aktywne promowanie marki polskiej żywności pod wspólnym hasłem *Polska Smakuje*.

PRIORYTET 4. KONTYNUOWANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ POPRAWY SYTUACJI NA RYNKU WIEPRZOWINY W POLSCE

W związku ze spadkiem cen żywca wieprzowego Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi będzie regularnie omawiał na posiedzeniach Rady Ministrów ds. Rolnictwa i Rybołówstwa sytuację na rynku wieprzowiny.

Monitorowana będzie sytuacja na wewnętrznym rynku w zakresie możliwości wystąpienia zmony cenowej na rynku wieprzowiny w celu wnoszenia spraw do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów o zbadanie tych podejrzeń.

W zależności od rozwoju sytuacji rynkowej, będą podejmowane dalsze działania na forum unijnym i krajowym mające na celu jej stabilizację.

PRIORYTET 5. WZMOCNIENIE POZYCJI ROLNIKA – PRODUCENTA W ŁAŃCUCHU ŻYWNOŚCIOWYM – MONITORING USTAW

Od 2017 r. obowiązują:

- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. poz. 2007) – „Produkt polski” – dobrowolne znakowanie oznaczeniem *Produkt polski*,
- ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia sprzedaży żywności przez rolników (Dz. U. poz. 1961) – tzw. rolniczy handel detaliczny,
- ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi (Dz. U. z 2017 r. poz. 67) – ocena skuteczności wprowadzonych rozwiązań, liczba zgłoszeń do UOKiK,
- ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o funduszach promocji produktów rolno-spożywczych (Dz. U. poz. 2170) – działania promocyjne finansowane ze środków funduszy dotyczą produktów wytworzonych w Polsce.

MRiRW popierać będzie działania KE ujęte w Planie Prac Komisji Europejskiej na 2018 r. i zawarte we wniosku dotyczącym usprawnienia łańcucha dostaw żywności w UE (działania o charakterze ustawodawczym). Polska wielokrotnie podkreślała na forum UE, że w odniesieniu do nieuczciwych praktyk handlowych pożądanym jest wprowadzenie ramowych rozwiązań na poziomie unijnym z uwzględnieniem rozwiązań krajowych (*ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolno-spożywczymi*).

Kontynuowane będą prace związane z projektem ustawy *o spółdzielniach rolników* (obecnie projekt znajduje się na etapie prac parlamentarnych), której głównym celem jest kompleksowe uregulowanie rozwiązań prawnych odnośnie do zasad i sposobu funkcjonowania spółdzielni w obszarze rolnictwa. Zgodnie z projektem, podmioty te będą prowadziły działalność gospodarczą na rzecz swoich członków w zakresie planowania przez nich produkcji, dostosowania skali i jakości tej produkcji do oczekiwań rynku, koncentrowania podaży, organizacji sprzedaży produktów swoich członków oraz koncentracji popytu i organizacji zakupu środków do produkcji rolnej. Spółdzielnie rolników, na rzecz swoich członków, będą mogły również prowadzić przetwórstwo produktów, przechowywać je, konfekcjonować i standaryzować, prowadzić handel produkcją swoich członków i produktami uzyskanymi z jej przetwórstwa czy też świadczyć usługi na rzecz swoich członków związane z wytwarzaniem przez nich produktów. Instrumentem mającym zachęcać producentów rolnych do zakładania spółdzielni rolników ma być m.in. możliwość skorzystania z określonych zwolnień podatkowych. Oczekuje się, że wprowadzenie nowych rozwiązań pozwoli na poprawę efektywności gospodarowania na obszarach wiejskich.

Po przeprowadzeniu dodatkowych uzgodnień z reprezentantami producentów rolnych utworzony zostanie jeden fundusz stabilizacji przychodów producentów owoców i warzyw. W projekcie ustawy *o funduszach ochrony przychodów rolniczych*, który w II kwartale 2018 r. zostanie skierowany do Sejmu, proponuje się uregulowanie zasad finansowania tego funduszu. Ze środków funduszu będą wypłacane rekompensaty producentom owoców i warzyw, zbywającym swoje produkty rolne, w przypadku obniżenia przychodu w gospodarstwie rolnym powyżej 30% w stosunku do średniego rocznego przychodu z ostatnich trzech lat lub trzech lat w ramach ostatnich pięciu lat, z wyłączeniem wartości najwyższej i najniższej, przy czym przy obliczaniu średniego rocznego przychodu nie będzie uwzględniany przychód z roku, którego dotyczy wniosek o przyznanie rekompensaty. Spadek przychodów skutkujący wypłatą rekompensat z funduszy może być spowodowany: skutkami wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, których ryzyko wystąpienia nie obejmuje ubezpieczenie obowiązkowe na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. *o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich* (Dz. U. z 2016 r. poz. 792, z późn. zm.), tj. spowodowanych przez powódź, suszę, grad, ujemne skutki przezimowania lub przymrozki wiosenne i które pogarszają warunki prowadzenia działalności rolniczej, w wyniku wprowadzenia środków związanych z zagrożeniem wystąpienia lub wystąpienia chorób zakaźnych zwierząt lub chorób roślin, w wyniku spadku cen produktów rolnych

uzyskiwanych przez producenta rolnego, w wyniku wystąpienia niezależnych od producentów rolnych ograniczeń w handlu międzynarodowym a także braku zapłaty od podmiotu prowadzącego działalność w zakresie skupu lub przetwórstwa produktów rolnych za zbyte produkty rolne.

PRIORYTET 6. UBEZPIECZENIA W ROLNICTWIE – ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STRAT W ROLNICTWIE

Upowszechnianie ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz wypełnienie przez producentów rolnych obowiązku ubezpieczania budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego oraz OC rolników zmniejszy ryzyko prowadzenia produkcji rolnej oraz zabezpieczy przed spadkiem dochodów, zapewni środki na wznowienie lub kontynuację produkcji.

Ponadto, przygotowany został projekt badania naukowego w zakresie możliwości rozwoju ubezpieczeń gospodarczych w rolnictwie. Projekt bazuje na solidnie ugruntowanej najnowszej podbudowie teoretycznej i empirycznej, a więc na zachowaniach rolników w warunkach występowania wielu ryzyk, asymetrii informacji i niekompletności kontraktów ubezpieczeniowych, z drugiej natomiast strony integruje kwestie makroekonomiczne (konsumpcja, oszczędności, inwestycje oraz wzrost) i odnoszące się do finansów publicznych z mikroekonomicznymi (konkurencyjność, regulacje rynków i pomnażanie wartości dodanej) z problematyką sektorową (funkcjonowanie rolnictwa w sposób zrównoważony, nastawionego na wdrażanie innowacji, niedoinwestowanego w części sfer działalności, dotykanego przez tzw. przesunięcia ryzyk, itp., oraz konfrontowanego ze zmianami klimatu).

Efektom projektu będzie przygotowanie propozycji rozwiązań w zakresie ubezpieczeń i innych instrumentów przewidzianych w regulacjach unijnych (Fundusze Wsparcia Wzajemnego) lub realizowanych na świecie (np. ubezpieczenia indeksowe przychodów). Rozwiązania te będą zawierały ocenę zarówno z popytowego jak i podażowego punktu widzenia (szacunkowe kalkulacje składki netto za poszczególne rozwiązania).

PRIORYTET 7. ROZWÓJ ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO

Dynamicznie rozwijający się w UE i na świecie rynek żywności ekologicznej jest ogromną szansą na wykorzystanie potencjału polskiego rolnictwa i dalsze zwiększanie eksportu żywności. Naturalne metody produkcji stosowane przez gospodarstwa rodzinne umożliwiają szeroki rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce. Przy zapewnieniu odpowiedniego wsparcia jest to szansa na poprawę dochodowości tych gospodarstw. Zidentyfikowane zostały najważniejsze problemy rolnictwa ekologicznego, w oparciu o które prowadzone są działania zgodnie z przyjętym *Ramowym Planem Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020*. *Ramowy Plan Działań* poddany został także przeglądowi i aktualizacji. Został on również uznany za jeden z projektów strategicznych w ramach SOR.

Wsparcie sektora rolnictwa ekologicznego realizowane jest przez wsparcie producentów rolnych w ramach działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020), jak i rozwój nauki służącej rolnictwu ekologicznemu – corocznie dotowane są badania prowadzone

na rzecz tego sektora.

Kontynuowane będzie wsparcie obszarowe dla gospodarstw ekologicznych obejmujące beneficjentów kończących w 2018 r. zobowiązania w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Pakiet 2. „Rolnictwo ekologiczne” – działanie „Program rolnośrodowiskowy” – około 3,3 tys. beneficjentów) i beneficjentów w ramach PROW 2014-2020 (działanie „Rolnictwo ekologiczne” – około 11,2 tys. beneficjentów). Przewiduje się, że w latach 2018 i 2019 w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” pomocą będzie objętych dodatkowo ok. 8 tys. beneficjentów.

Reforma przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego na poziomie UE, która ma obowiązywać od dnia 1 stycznia 2021 r. powoduje, że w najbliższym czasie szczególną uwagę trzeba będzie poświęcić przyjmowanym nowym rozwiązaniom prawnym, w celu zabezpieczenia interesów krajowych producentów. Konieczne będzie przygotowanie polskich producentów do nadchodzących zmian, przede wszystkim przez aktywne działania informacyjne.

W dniu 20 listopada 2017 r. projekt nowych przepisów UE w zakresie rolnictwa ekologicznego uzyskał poparcie na posiedzeniu Specjalnego Komitetu ds. Rolnictwa oraz został pozytywnie zaopiniowany przez Komisję ds. Rolnictwa Parlamentu Europejskiego. Obecnie trwają dalsze prace nad tym projektem w Parlamencie Europejskim.

Kolejnym etapem będzie przygotowanie rozwiązań wprowadzających przepisy UE na poziomie krajowym. MRiRW będzie kontynuowało prace nad szczegółowymi przepisami wykonawczymi do przyjmowanych przepisów unijnych.

PRIORYTET 8. REALIZACJA PŁATNOŚCI WPR

PROW 2014-2020 został opracowywany na podstawie przepisów UE, w szczególności rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. *w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005* (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487, z późn. zm.) oraz aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Zgodnie z przepisami UE, Program jest wkomponowany w całościowy system polityki rozwoju kraju, w szczególności poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa. Umowa ta określa strategię wykorzystania środków unijnych na rzecz realizacji wspólnych dla UE celów określonych w unijnej strategii wzrostu *Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* z uwzględnieniem potrzeb rozwojowych danego państwa członkowskiego.

Celem głównym PROW 2014-2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. W ramach PROW 2014-2020 realizowanych jest 14 działań i 30 poddziałań, których celem jest wsparcie rozwoju sektora rolno-spożywczego i obszarów wiejskich.

Łączne środki publiczne przeznaczone na realizację PROW 2014-2020 wyniosą: **13 612 211 428 euro**,

w tym **8 697 556 814 euro** z budżetu UE (EFRROW) i **4 914 654 614 euro** wkładu krajowego.

Stan realizacji PROW 2014-2020 wg danych na dzień 31 grudnia 2017 r. przedstawia się następująco:

- łączna liczba wniosków o przyznanie pomocy – **2 631 246**, na łączną kwotę – **26,852 mld zł**, w tym środki EFRROW – **17,233 mld zł**,
- łączna liczba wydanych decyzji/zawartych umów – **2 158 405**, na łączną kwotę – **20,806 mld zł** (tj. **36,22%** limitu środków ogółem w PLN), w tym środki EFRROW – **13,237 mld zł**,
- łączna liczba zrealizowanych płatności – **3 134 249**, dla – **889 633** beneficjentów, na łączną kwotę – **9,142 mld zł** (**15,65%** limitu środków ogółem w EUR), w tym środki EFRROW – **5,675 mld zł**.

W latach 2018 i 2019 kontynuowane będzie wsparcie bezpośrednie, stosowane na podstawie przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. *ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009* (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 608, z późn. zm.).

Oznacza to, że rolnicy nadal będą mogli ubiegać się o przyznanie:

- jednolitej płatności obszarowej,
- płatności za zazielenienie,
- płatności dla młodych rolników,
- płatności dodatkowej,
- płatności związanych z produkcją do upraw, tj. płatności do roślin strączkowych przeznaczonych na ziarno, płatność do roślin pastewnych, płatności do buraków cukrowych, płatności do ziemniaków skrobiowych, płatności do pomidorów, płatności do truskawek, płatności do chmielu, płatności do lnu oraz płatności do konopi,
- płatności związanych z produkcją do zwierząt, tj.: płatności do bydła, płatności do krów, płatności do owiec oraz płatności do kóz.

Kontynuowane będą także płatności do tytoniu w formie przejściowego wsparcia krajowego. Rolnicy uczestniczący w systemie płatności dla małych gospodarstw nadal będą otrzymywali wsparcie w tej postaci.

Stan realizacji płatności bezpośrednich w ramach obecnej perspektywy finansowej przedstawia się następująco:

- kampania roku 2014: liczba wydanych decyzji o przyznaniu płatności – **1 351 872**; wypłacona kwota – **14,03 mld zł**,
- kampania roku 2015: liczba wydanych decyzji o przyznaniu płatności – **1 351 292**; wypłacona kwota – **14,22 mld zł**,
- kampania roku 2016: liczba wydanych decyzji o przyznaniu płatności – **1 348 777**; wypłacona

kwota – **14,59 mld zł**,

- kampania roku 2017: wg stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. wypłacona kwota wynosi **9,48 mld zł**.

Na wsparcie bezpośrednie w latach 2018 i 2019 może zostać przeznaczone blisko **7 mld euro**, z czego ponad **55 mln euro** będzie pochodzić z budżetu krajowego. Wzorem lat 2016 i 2017 wypłata płatności bezpośrednich rozpocznie się od dnia 16 października w formie zaliczek.

Ponadto z II filaru WPR kontynuowane będą płatności w ramach działań obszarowych PROW: Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne, Rolnictwo ekologiczne, Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów, w ramach których przewidywane płatności w latach 2018 i 2019 wyniosą łącznie ok. **1,3 mld euro**.

PRIORYTET 9. ŁAGODZENIE SKUTKÓW RYNKOWYCH ORAZ ZAGROŻEŃ EPIZOOTYCZNYCH WYNIKAJĄCYCH Z WYSTĄPIENIA NA TERENIE POLSKI AFRYKAŃSKIEGO POMORU ŚWIŃ

W związku z koniecznością łagodzenia skutków rynkowych oraz ograniczania zagrożenia epizootycznego uchwalono:

- ustawę z dnia 23 września 2016 r. *o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia zwalczania chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. poz. 1605) oraz
- ustawę z dnia 5 września 2016 r. *o szczególnych rozwiązaniach związanych z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. poz. 1444).

Rozwiązania zawarte w pierwszej z wymienionych ustaw usprawnią działania Inspekcji Weterynaryjnej w walce z chorobami zakaźnymi zwierząt, w tym z afrykańskim pomorem świń (ASF) oraz grypą ptaków. Ustawa umożliwia m.in:

- lepsze identyfikowanie podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną,
- skutecznie egzekwowanie przestrzegania nakazów i zakazów związanych ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt realizowanych przez posiadaczy zwierząt,
- nakładanie przez organy Inspekcji Weterynaryjnej kar pieniężnych za niewykonywanie niektórych obowiązków związanych ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt,
- nakazanie posiadaczowi zwierząt podjęcia określonych działań, aby zabezpieczyć gospodarstwo przed przenikaniem czynnika zakaźnego, przy zwalczaniu choroby zakaźnej zwierząt,
- zabicie lub poddanie ubojowi zwierząt gospodarskich w celu ograniczenia ich populacji w gospodarstwie w związku ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt,
- wykonywanie odstrzału sanitarnego dzików nie tylko na terenie obwodów łowieckich, ale także na obszarach objętych ochroną, takich jak np. parki narodowe oraz zwrotu kosztów w formie zryczałtowanej za wykonywanie odstrzału sanitarnego.

Głównym celem drugiej z wymienionych ustaw jest potrzeba zapewnienia możliwości

zagospodarowania produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi wyprodukowanych z mięsa świń wolnych od wirusa ASF, utrzymywanych na obszarach, na których wprowadzono ograniczenia w związku z wystąpieniem tego wirusa na terytorium Polski.

Rozwiązania przyjęte w ww. ustawach są na bieżąco realizowane.

Po analizie problemów napotkanych przez Inspekcję Weterynaryjną w trakcie zwalczania ASF została opracowana i uchwalona ustawa z dnia 14 grudnia 2017 r. *o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia zwalczania chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. z 2018 r. poz. 50). Powyższy akt prawny wprowadził zmiany w następujących ustawach:

- ustawie z dnia 12 października 1990 r. *o ochronie granicy państwowej* (Dz. U. z 2017 r. poz. 660, z późn. zm.),
- ustawie z dnia 9 czerwca 1997 r. – *Prawo łowieckie* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1295, z późn. zm.),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o gospodarce nieruchomościami* (Dz. U. z 2018 r. poz. 121, z późn. zm.),
- ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. *o Inspekcji Weterynaryjnej* (Dz. U. z 2018 r. poz. 36, z późn. zm.),
- ustawie z dnia 11 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1855, z późn. zm.).

Rozwiązania zawarte w ustawie *o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia zwalczania chorób zakaźnych zwierząt* precyzują przepisy prawne obowiązujące w zakresie zwalczania chorób zakaźnych zwierząt oraz wskazują dodatkowe działania niezbędne do skutecznego zwalczania chorób zakaźnych zwierząt. Ustawa umożliwia m.in:

- wykonywanie na gruntach położonych w pasie drogi granicznej urządzeń lub budowli służących zapobieganiu lub zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt,
- wykonywanie polowania w parkach narodowych oraz rezerwach przyrody,
- zwiększenie skuteczności działań Polskiego Związku Łowieckiego w zakresie nadzoru na szczeblu okręgowym nad wykonywaniem poleceń wydawanych przez administrację państwową w zakresie zwalczania oraz przeciwdziałania występowaniu ASF na terenie kraju,
- wykonywanie działań polegających na redukcji dzików w terenach miejskich bez użycia broni palnej, a także zapewnienie bezpieczeństwa publicznego,
- utworzenie zespołów ds. dochodzeń epizootycznych, składających się z osób mających specjalistyczną wiedzę z zakresu epizootologii weterynaryjnej, co pozwoli odciążyć powiatowych lekarzy weterynarii, w szczególności w przypadku wystąpienia więcej niż jednego ogniska choroby w powiecie,
- zwolnienie od pracy lub wykonywania zajęć służbowych dla osoby wykonującej odstrzał sanitarny zwierząt z zachowaniem prawa do wynagrodzenia lub uposażenia.

Ponadto, wydane zostało rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 lutego 2018 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń*, które ma na celu podniesienie standardów zabezpieczenia gospodarstw przed wniknięciem do nich choroby ASF. Nowelizacja rozporządzenia była konieczna ze względu na zagrożenie dalszego szerzenia się afrykańskiego pomoru świń na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Wystąpienie choroby na danym terenie powoduje restrykcje i wiąże się z koniecznością likwidacji zakażonych stad, co z kolei pociąga za sobą skutki ekonomiczne i społeczne. Dlatego konieczne jest zabezpieczenie gospodarstw przed ewentualnym przenoszeniem wirusa ASF. Wprowadzone przepisy mają za zadanie podnieść poziom bioasekuracji gospodarstw, a tym samym zmniejszyć ryzyko wystąpienia tej choroby.

Niniejsze rozporządzenie wprowadza dla posiadaczy świń m.in. następujące obowiązki:

- utrzymywanie świń oddzielnie od innych zwierząt,
- zabezpieczenie budynków przez dostępem zwierząt wolno żyjących oraz domowych, które często mają możliwość swobodnego poruszania się po okolicy,
- stosowanie odzieży ochronnej i obuwia ochronnego, które będą noszone tylko przy obsłudze świń, a nie będą wykorzystywane np. do pracy w lesie lub na polu,
- karmienie zwierząt paszą, która była odpowiednio zabezpieczona przed dostępem zwierząt dzikich.

Wprowadzone zmiany mają na celu ograniczenie ryzyka przeniesienia wirusa ASF do chlewni.

1. Kwestie rynkowe

W dniu 4 listopada 2016 r. do Komisji Europejskiej złożony został wniosek *dotyczący dofinansowania z budżetu UE strat dla sektora wieprzowiny w Polsce wynikających z ograniczeń wprowadzonych w związku z ASF oraz finansowania rekompensat dla rolników z tytułu zaprzestania chowu świń w wyniku niespełnienia wymogów bioasekuracji*. W odpowiedzi na ten wniosek KE przyjęła dwa rozporządzenia:

- (1) rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2017/647 z dnia 5 kwietnia 2017 r. *przyjmujące nadzwyczajne środki wspierania rynku wieprzowiny w Polsce w odniesieniu do niektórych loch i innych świń poddanych ubojowi w okresie od dnia 1 sierpnia do dnia 30 listopada 2016 r.* (Dz. Urz. UE L 92 z 6.04.2017, str. 41). Na tę formę pomocy wydatkowano ok. 0,5 mln zł;
- (2) rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2017/1536 z dnia 11 września 2017 r. *w sprawie środka nadzwyczajnego w formie pomocy gospodarstwom utrzymującym nie więcej niż 50 świń i znajdującym się na określonych obszarach Polski w przypadku wstrzymania produkcji wieprzowiny z powodu nowych wymagań związanych z afrykańskim pomorem świń* (Dz. Urz. UE L 234 z 12.09.2017, str. 1). Pomoc przewidziana rozporządzeniem 2017/1536 ma na celu pomoc dla gospodarstw utrzymujących do 50 świń z tytułu wstrzymania produkcji w związku z niespełnianiem wymagań rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja

2015 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń (Dz. U. z 2018 r. poz. 290, z późn. zm.).

Maksymalna liczba świń kwalifikujących się do przewidzianej w rozporządzeniu pomocy to 10 000 prosiąt oraz 171 654 innych świń, a łączny budżet środków unijnych to 9,3 mln euro. Wyплаты pomocy w ramach tego mechanizmu będą trwały do dnia 19 września 2018 r.

W zależności od rozwoju sytuacji w zakresie ASF, będą podejmowane dalsze działania mające na celu łagodzenie skutków ekonomicznych tej choroby.

2. Wsparcie gospodarstw rolnych, w tym w ramach PROW 2014-2020

W związku z wystąpieniem na terenie Polski wirusa ASF, przygotowano zostały rozwiązania finansowe umożliwiające wsparcie producentów świń w formie rekompensowania utraconych dochodów z tytułu zakazu utrzymywania świń dla pierwszych 50 sztuk świń sprzedanych w 2017 r. oraz w formie refundacji 50% kosztów bieżących z tytułu spełniania wymogów bioasekuracji.

Ponadto podjęte zostały prace, dzięki którym w ramach PROW 2014-2020 możliwe jest wsparcie działań prewencyjnych w gospodarstwach utrzymujących trzodę, wsparcie alternatywnych kierunków produkcji dla małych gospodarstw rezygnujących z produkcji trzody chlewnej oraz wsparcie niewielkich gospodarstw w podejmowaniu działalności pozarolniczej.

W PROW 2014-2020 wprowadzone zostały zmiany w poddziałaniu 6.3. „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw” (typ operacji „Restrukturyzacja małych gospodarstw”), poddziałaniu 6.2. „Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich oraz w poddziałaniu 5.1. „Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof”, polegające na umożliwieniu przyznawania pomocy finansowej na operacje realizowane w gospodarstwach, w których jest prowadzony chów lub hodowla świń, na obszarach wyznaczonych w związku ze zwalczaniem ASF. Działania te przyczyniają się do ograniczenia skutków ASF na terenie kraju, dzięki:

- wsparciu inwestycji zabezpieczających przed ASF w gospodarstwach,
- wsparciu restrukturyzacji małych gospodarstw w alternatywnych kierunkach produkcji rolnej,
- wsparciu niewielkich gospodarstw rolnych w podejmowaniu pozarolniczej działalności.

Decyzją z dnia 9 grudnia 2016 r. KE zatwierdziła zmianę PROW 2014-2020 w zakresie ww. poddziałań.

Do obecnie wdrażanego PROW 2014-2020 zaproponowano wprowadzenie zmian, które w sposób bezpośredni, bądź pośredni będą miały wpływ na realizację operacji przez beneficjentów Programu, znajdujących się na obszarach ASF. Propozycje zmian zostały przesłane do KE w dniu 29 grudnia 2017 r. Zmiany dotyczą warunków wdrażania w ramach następujących typów operacji:

- „Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej” – zmiana polega na rozszerzeniu

- zakresu kosztów kwalifikowalnych o urządzenia do dezynfekcji, w celu odpowiedniego zabezpieczenia gospodarstwa przed przypadkowym przeniesieniem wirusa. Kolejna zmiana umożliwi przyznanie pomocy rolnikowi, prowadzącemu – na obszarach wyznaczonych w związku ze zwalczaniem ASF – produkcję trzody chlewnej na poziomie co najmniej 50 świń (do tej pory 300 świń),
- „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” oraz „Restrukturyzacja małych gospodarstw” propozycje zmian uwzględniają, m.in. rozszerzenie katalogu beneficjentów o rolników, małżonków rolników (w „Restrukturyzacji...” i w „Premiach...”) i domowników² (w „Premiach...”) objętych ubezpieczeniem społecznym rolników w pełnym zakresie (do tej pory wyłącznie z mocy ustawy). Dodatkowo w przypadku operacji „Premie na (...)” proponuje się rezygnację z kryterium ograniczającego dostęp do pomocy dla wnioskodawców, którzy pracują w gospodarstwie rolnym o wielkości ekonomicznej do 15 tys. euro.

PRIORYTET 10 POPRAWA OPLACALNOŚCI PRODUKCJI ROŚLINNEJ

1. Opracowanie, przyjęcie i realizacja krajowego planu działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018-2022

W 2017 r. zakończyła się realizacja pierwszego *Krajowego Planu Działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2013-2017*. Kluczowym celem dla Polski w związku z realizacją ww. *Krajowego Planu Działania* było upowszechnianie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin oraz zapobieganie zagrożeniom związanym ze stosowaniem środków ochrony roślin.

Cele ww. *Krajowego Planu Działania* przyjętego na lata 2013-2017 zostały w większości zrealizowane, a ryzyko związane ze stosowaniem środków ochrony roślin zminimalizowane. Produkowana w Polsce żywność jest praktycznie wolna od przekroczeń najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości środków ochrony roślin, a więc jest w pełni bezpieczna dla konsumenta. Producenci rolni dysponują także wiedzą o zasadach integrowanej ochrony roślin i stosują w praktyce rolnej poszczególne jej elementy.

Jednocześnie opracowany został i przekazany do szerokich konsultacji publicznych kolejny plan działania na lata 2018-2022. W dokumencie tym przewidziano, że wdrożenie zasad integrowanej ochrony roślin, w szczególności poprzez promowanie niechemicznych metod ochrony roślin, pozwoli na zmniejszenie zależności produkcji roślinnej od chemicznych środków ochrony roślin, co w efekcie pozwoli ograniczyć ryzyko związane z ich użyciem. Realizacja planu zapewni zatem bezpieczeństwo konsumentów płodów rolnych oraz poprawi jakość życia na terenach rolniczych, na których użycie tych preparatów jest najwyższe.

Realizacja zadań nowego Krajowego Planu Działania wiązać się będzie także ze zmianą przepisów

² W przypadku „Restrukturyzacji małych gospodarstw” dot. wyłącznie rolników i małżonków rolników (bez domowników).

ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2017 r., poz. 50, z późn. zm.), w szczególności poprzez wzmocnienie rozwiązań przeciwdziałających wprowadzaniu do obrotu sfałszowanych preparatów.

2. Przyjęcie nowych przepisów z zakresu zdrowia roślin

Czynnikiem ograniczającym opłacalność produkcji roślinnej może być pojawienie się nowych, dotychczas niewystępujących na terenie Polski, organizmów szkodliwych dla roślin – sprawców chorób oraz szkodników. Organizmy takie mogą w sposób bezpośredni powodować straty w uprawach lub w sposób pośredni ograniczać opłacalność produkcji poprzez wzrost kosztów związanych z ochroną roślin. Wystąpienie nowych organizmów szkodliwych może także stanowić barierę w eksporcie towarów pochodzenia roślinnego.

Powyższe zagrożenia ograniczają przepisy fitosanitarne, określające zasady importu towarów pochodzenia roślinnego z państw trzecich, jak również zasady zwalczania i zapobiegania rozprzestrzenianiu się organizmów kwarantannowych (organizmów szczególnie groźnych i podlegających obowiązkowi zwalczania).

W 2016 r. zakończona została reforma przepisów UE z zakresu zdrowia roślin – przyjęte zostało nowe rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2016/2031 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie środków ochronnych przeciwko agrofagom roślin zmieniające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 228/2013, (UE) nr 652/2014 i (UE) nr 1143/2014 oraz uchylające dyrektywy Rady 69/464/EWG, 74/647/EWG, 93/85/EWG, 98/57/WE, 2000/29/WE, 2006/91/WE i 2007/33/WE (Dz. Urz. UE L 317 z 23.11.2016, str. 4, z późn. zm.). Rozporządzenie to m.in. wprowadza nowe rozwiązania pozwalające na lepszą priorytetyzację działań w obszarze nadzoru fitosanitarnego, wprowadza ułatwienia dotyczące wydawania paszportów roślin, a także w sposób lepszy niż dotychczasowe przepisy zabezpiecza UE przed ryzykiem introdukcji nowych organizmów szkodliwych wraz z importowanymi towarami.

Przyjęcie rozporządzenia 2016/2031 powoduje konieczność zastąpienia ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz. U. z 2017 r. poz.2138) nowym aktem prawnym, regulującym zasady ochrony krajowej produkcji roślinnej przed zagrożeniami fitosanitarnymi. Prace nad nową ustawą prowadzone będą w latach 2018 i 2019.

Ponadto MRiRW aktywnie uczestniczy w pracach nad przepisami wykonawczym do rozporządzenia nr 2016/2031, tak aby w jak największym stopniu odpowiadały one potrzebom polskiego rolnictwa.

PRIORYTET 11. REALIZACJA STRATEGII PROMOCJI ŻYWNOSCI MINISTERSTWA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Promowanie polskiej żywności na europejskich i światowych rynkach zbytu jest jednym z priorytetowych zadań ujętych w Programie Działań Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2015-2019. W związku z powyższym, opracowany został dokument pn. *Strategia promocji żywności*

Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, który opiera się na idei spójnej, dynamicznej i ukierunkowanej polityki promocji produktów żywnościowych, dostosowanej do potrzeb sektora rolno-spożywczego.

Strategia promocji żywności jest jednym z kluczowych działań w obszarze: *Ekspansja zagraniczna w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*. Sektor rolno-spożywczy ze względu na potencjał eksportowy, został wskazany w SOR, jako jeden z 12 najsilniejszych, priorytetowych sektorów gospodarki, które jednocześnie wpisują się w *Krajowe Inteligentne Specjalizacje*. Ponadto, polityka promocyjna sektora rolno-spożywczego wpisuje się w jeden z filarów *Wieloletniego Planu Finansowego Państwa na lata 2016-2019*, jakim jest *Ekspansja zagraniczna*.

Realizacja *Strategii promocji żywności* wymaga podjęcia spójnych działań informacyjnych i promocyjnych, służących umocnieniu pozycji polskich produktów rolno-spożywczych za granicą i budowy silnej marki polskich produktów żywnościowych.

Głównym celem *Strategii* jest zwiększenie konkurencyjności polskiej żywności, poprzez:

- kształtowanie pozytywnego wizerunku polskiej żywności w kraju i na rynkach zagranicznych,
- zwiększanie rozpoznawalności marki polskiej żywności w kraju i na rynkach zagranicznych,
- zwiększenie wartości eksportu polskiej żywności, w tym dywersyfikacja i otwieranie nowych rynków zbytu, ze szczególnym uwzględnieniem rynków państw trzecich o największym potencjale wzrostu.

Istotnymi elementami *Strategii* są:

- spójna i nowoczesna komunikacja marki polskiej żywności, z wykorzystaniem znaku słowno-graficznego: *Polska Smakuje* i z naciskiem na obszary komunikacji, takie jak: polskie rolnictwo jest innowacyjne, polska żywność jest wysokiej jakości, naturalna i smaczna. Informując o innowacyjności w rolnictwie należy podkreślać, że żywność jest wytwarzana na bazie rodzimych surowców wysokiej jakości, w sposób tradycyjny, oryginalny, przekazywany z pokolenia na pokolenie, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii,
- ukierunkowana polityka promocji, skoncentrowana na perspektywicznych rynkach, na czterech obszarach geograficznych: Azji, Afryki, Ameryki Północnej oraz Bliskiego Wschodu, a także na kluczowych rynkach UE,
- koordynacja i synergia działań promocyjnych w sektorze rolno-spożywczym.

Jednostką koordynującą i sprawującą nadzór nad realizacją *Strategii promocji żywności* jest MRiRW, natomiast głównym ośrodkiem wdrażającym instrumenty polityki promocji w sektorze rolno-spożywczym jest Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa.

PRIORYTET 12. OPRACOWANIE I PRZYJĘCIE PROGRAMU WSPARCIA HODOWLI ROŚLIN W POLSCE

Podstawą przygotowania *Programu wsparcia hodowli roślin w Polsce* jest *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*. *Strategia*, w Celu I pn. *Stały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną*, w obszarze: *Małe i średnie przedsiębiorstwa*, uwzględnia

kierunek interwencji: 4. *Konkurencyjne gospodarstwa rolne i producenci rolno-spożywczy*. Przewiduje się, że *Program* będzie realizowany w pierwszym etapie do roku 2020, z perspektywą do roku 2030.

Koordinatorem realizacji *Programu* jest MRiRW. Kluczowymi partnerami *Programu* będą, spółki hodowli roślin rolniczych i ogrodniczych nadzorowane przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa oraz Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – PIB (IHAR – PIB). Ponadto partnerami będą jednostki naukowo-badawcze prowadzące hodowlę roślin tj. IHAR – PIB, Instytut Ogrodnictwa, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB, Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich oraz jednostki i organizacje współpracujące: Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych, PIORiN, Izby Rolnicze i Polska Izba Nasienna.

Celem głównym *Programu* będzie utrzymanie znaczenia na krajowym rynku nasiennym odmian hodowanych w Polsce. Oczekiwane efekty realizacji *Programu* obejmują:

- wsparcie innowacyjności i konkurencyjności polskiego rolnictwa,
- wykorzystanie potencjału krajowych jednostek naukowych,
- wzrost wykorzystania kwalifikowanego materiału siewnego,
- utrzymanie miejsc pracy w sektorze hodowli roślin i nasiennictwa.

PRIORYTET 13. UTWORZENIE KONSORCJUM PN. GRUPA POLSKIE NASIONA I KONSORCJUM PN. GRUPA POLSKA GENETYKA

Utworzenie konsorcjum pn. *GRUPA POLSKIE NASIONA* stanowi realizację, zatwierdzonego przez Kierownictwo MRiRW, *Programu wsparcia hodowli roślin w Polsce* w zakresie promocji odmian krajowej hodowli.

Sektor hodowli roślin i nasiennictwa ma kluczowe znaczenie w poprawianiu efektywności produkcji roślinnej przez stałe dostarczanie krajowemu rolnictwu nowych odmian o poprawionych cechach plonowania, jakości i cechach użytkowych, dobrze zaadaptowanych do krajowych warunków klimatycznych i glebowych (postęp biologiczny). Hodowla roślin jest działalnością o wysokim poziomie innowacyjności. Udział postępu biologicznego we wzroście plonowania roślin szacuje się na poziomie co najmniej 60-65%. Nośnikiem postępu biologicznego, umożliwiającym jego wykorzystanie w produkcji roślinnej jest wysokiej jakości materiał siewny odmian roślin uprawnych.

Szacuje się, że udział odmian krajowej hodowli w rynku nasiennym stanowi ok. 50%. W związku z tym niezbędne jest prowadzenie działań wspierających utrzymanie ich udziału i znaczenia w rynku nasiennym w Polsce.

Inicjatywa podjęta przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa ma na celu promocję odmian krajowej hodowli poprzez utworzenie konsorcjum pn. *GRUPA POLSKIE NASIONA* i utworzenia marki: *Polskie Nasiona*, będącej synonimem towaru najlepszej jakości.

Utworzenie konsorcjum pn. *GRUPA POLSKA GENETYKA* przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa i Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy (IZ-PIB) ma za zadanie wykorzystanie

potencjału genetycznego zwierząt znajdujących się w posiadaniu spółek hodowlanych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej, nadzorowanych przez KOWR, oraz potencjału naukowego i badawczego IZ-PIB w celu przyspieszenia uzyskiwanego w spółkach postępu hodowlanego. Spółki o szczególnym znaczeniu dla gospodarki narodowej dysponują populacją zwierząt o najwyższej wartości hodowlanej, która od lat wykorzystywana jest do doskonalenia populacji zwierząt gospodarskich w Polsce.

Działania konsorcjum pn. *GRUPA POLSKA GENETYKA* mają w przyszłości przyczynić się do uzyskania zdecydowanej dominacji krajowych zasobów genetycznych na rodzimym rynku hodowlanym poprzez dokonanie „jakościowego przeskoku” w postępie hodowlanym, co przyczyni się do wzrostu efektywności produkcji i wartości sektora hodowli. Będzie to możliwe poprzez: prowadzenie systemu informatycznego *GRUPA POLSKA GENETYKA* w zakresie produkcji zwierzęcej i roślinnej, wdrożenie programów zwalczania chorób zwierząt, upowszechnianie wiedzy z zakresu hodowli zwierząt oraz upowszechnianie programów żywieniowych w chowie i hodowli bydła.

Uzyskane w drodze współpracy wyniki będą mogły być wykorzystane w przyszłości do opracowania wytycznych i zaleceń dla innych podmiotów prowadzących hodowlę i chów zwierząt gospodarskich w Polsce.

PRIORYTET 14. ROZWÓJ SEKTORA ROŚLIN WYSOKOBIAŁKOWYCH

Zarządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5 z dnia 8 lutego 2017 r. powołany został Zespół *do spraw alternatywnych źródeł białka*. W ramach prac Zespołu opracowany zostanie program działań w zakresie pozyskiwania alternatywnych źródeł białka, przeznaczony do stosowania przez podmioty działające na rynku pasz. Program ten będzie zawierał:

- wypracowane wspólnie wnioski w zakresie alternatywnych źródeł białka paszowego,
- działania podjęte w zakresie zminimalizowania deficytu białka,
- działania uniemożliwiające zahamowanie dynamicznego rozwoju w szczególności drobiarstwa, jak również znaczącego spadku produkcji rolniczej,
- propozycje rozwiązań mających na celu zminimalizowanie deficytu białka paszowego w Rzeczypospolitej Polskiej,
- przygotowanie koncepcji zastosowania alternatywnych źródeł białka dla soi GMO,
- możliwości zagospodarowania w przemyśle paszowym alternatywnych źródeł białka sojowego.

W programie zostanie zamieszczona lista rankingowa alternatywnych białek wobec białka soi GMO wraz z określeniem możliwości ich zastosowania w żywieniu zwierząt.

PRIORYTET 15. OPRACOWANIE I PRZYJĘCIE NARODOWEGO PROGRAMU HODOWLI KONI W POLSCE

Na podstawie art. 7 ust. 4 pkt 5 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. *o Radzie Ministrów* (Dz. U. z 2012 r. poz. 392 oraz z 2015 r. poz. 1064) zostało wydane rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

nr 12 z dnia 30 kwietnia 2016 r. powołujące *Radę do spraw hodowli koni*. Rada jest organem pomocniczym Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie niezbędnych działań naprawczych i rozwojowych dotyczących hodowli koni. Zgodnie z § 3 ww. zarządzenia do zadań Rady należy m.in. ocena sytuacji w hodowli koni w Polsce, określenie zagrożeń rozwoju dla tego kierunku hodowli oraz przygotowanie strategii hodowli koni w Polsce. W skład Rady wchodzi 35. przedstawicieli nauki, ekspertów i hodowców. Od dnia powołania Rady odbyło się 15 posiedzeń Rady, w tym 5 posiedzeń Prezydium i 10 posiedzeń zespołów roboczych Rady.

Podczas posiedzeń Rady poruszano szereg zagadnień związanych z wprowadzeniem zmian w organizacji hodowli koni, określeniem współdziałania hodowli państwowej i prywatnej oraz ich roli, a także koniecznością obserwowania sytuacji rynku światowego w hodowli koni. Dokonano również oceny zmian w obrębie polskiej hodowli koni w latach 1990-2015. W celu realizacji ww. założeń oraz w wyniku merytorycznych dyskusji stworzono podstawy do opracowania strategii hodowli koni w Polsce. Wstępny projekt strategii przygotowany został w marcu 2017 r. i został poddany szerokim konsultacjom, w ramach obrad poszczególnych zespołów roboczych Rady. Natomiast w grudniu 2017 r. powstała podstawowa wersja strategii, w której szczegółowo opisane są następujące zagadnienia: podstawowe zasady prowadzenia poszczególnych etapów pracy hodowlanej nad doskonaleniem koni w Polsce, charakterystyka podstawowych trudności i mankamentów polskiej hodowli koni oraz propozycje organizacyjno-hodowlanych modyfikacji i rozwiązań w obrębie poszczególnych ras i typów koni hodowanych w Polsce.

PRIORYTET 16. PROPAGOWANIE I WSPIERANIE INICJATYW PROWADZĄCYCH DO URUCHAMIANIA PROGRAMÓW FINANSOWANIA ZABIEGU WAPNIOWANIA GLEB

Wymagania w zakresie prowadzenia wydajnej, ale bezpiecznej produkcji rolnej powodują, że produkcja ta powinna być prowadzona na glebach o uregulowanym odczynie i odpowiedniej zawartości makro- i mikroelementów. Zakwaszenie gleb stanowi dzisiaj jeden z najważniejszych elementów chemicznej degradacji gleb w Polsce. Szacuje się, że ok. 50% użytków rolnych wymaga uregulowania odczynu. Wapnowanie jest szczególnie istotne w kontekście wymogów środowiskowych i obowiązującej dyrektywy azotanowej obligującej do podejmowania działań na rzecz ograniczania odpływu biogenów do wód. Jednocześnie, wapnowanie korzystnie wpływa na wysokość i jakość płodów rolnych.

W ramach tego priorytetu prowadzone będą działania informacyjne i doradcze dla rolników, których efektem będzie opracowanie i wdrożenie rozwiązań stymulujących zmianę praktyk rolniczych mających na celu zwiększenie areału gleb, które poddawane są zabiegowi wapnowania w oparciu o analizy próbek gleb i precyzyjne zalecenia nawozowe. Jednym z nich będzie uruchomienie programu finansowania zabiegów wapniowania gleb.

PRIORYTET 17. WSPIERANIE PSZCZELARSTWA I RYNKU PRODUKTÓW PSZCZELICH – REALIZACJA KRAJOWEGO PROGRAMU WSPARCIA PSZCZELARSTWA W POLSCE W LATACH 2017/2018 I 2018/2019

Trwa realizacja *Krajowego Programu Wsparcia Pszczelarstwa w Polsce na lata 2016/2017; 2017/2018; 2018/2019*. Beneficjentami pomocy są gospodarstwa pasieczne i indywidualni pszczelarze.

Kwota wsparcia na lata 2018 i 2019 jest planowana w wysokości ponad 24 mln złotych rocznie – łącznie ponad 48 mln złotych. W ramach *Programu* refundacji podlegają, między innymi, koszty zakupu sprzętu pszczelarskiego, sprzętu do prowadzenia gospodarki wędrowniej, szkoleń, pszczół oraz środków warzobójeznych. W realizacji *Programu* uczestniczy ponad 30 tys. pszczelarzy.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi rozpoczęło prace dotyczące opracowania strategii rozwoju polskiego pszczelarstwa. Prace nad dokumentem są realizowane przy współpracy administracji, instytutów naukowych, uczelni wyższych oraz organizacji społecznych, głównie pszczelarskich.

PRIORYTET 18. IMPLEMENTACJA NOWYCH PRZEPISÓW UE W ZAKRESIE WETERYNARII I KONTROLI URZĘDOWYCH

W marcu 2016 r. zostało przyjęte nowe *Prawo o zdrowiu zwierząt* Unii Europejskiej, czyli rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie *przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniające i uchylające niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt* (Dz. Urz. UE L 84 z 31.03.2016, str. 1). Będzie ono stosowane od dnia 21 kwietnia 2021 r.

Prawo o zdrowiu zwierząt skupia w jednym akcie prawnym obecnie obowiązujące przepisy dotyczące zdrowia zwierząt, zawarte w 39 dyrektywach i rozporządzeniach UE, w tym przepisy regulujące zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt, funkcjonowanie wewnętrznego rynku zwierząt i produktów pochodzenia zwierzęcego oraz tworzy jednolite i uproszczone ramy regulacyjne w tym zakresie.

Rozporządzenie zawiera delegacje dla KE do wydania 133 aktów delegowanych i 82 aktów wykonawczych. Obecnie trwają prace w tym zakresie w grupach roboczych ekspertów z państw członkowskich, w tym delegatów MRiRW.

Wejście w życie *Prawa o zdrowiu zwierząt* spowoduje konieczność dokonania zmian w prawie krajowym. W szczególności konieczna będzie zmiana ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o *ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt* i ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o *systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt* (Dz. U. z 2017 r. poz. 546) oraz zmiana lub uchylenie aktów wykonawczych wydanych na podstawie przepisów tych ustaw.

W marcu 2017 r. zostało przyjęte tzw. *rozporządzenie w sprawie kontroli urzędowych*, czyli rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie *kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych przeprowadzanych w celu zapewnienia stosowania prawa żywnościowego i paszowego oraz zasad dotyczących zdrowia i dobrostanu zwierząt, zdrowia roślin i środków ochrony roślin, zmieniające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE)*

nr 999/2001, (WE) nr 396/2005, (WE) nr 1069/2009, (WE) nr 1107/2009, (UE) nr 1151/2012, (UE) nr 652/2014, (UE) 2016/429 i (UE) 2016/2031, rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 i (WE) nr 1099/2009 oraz dyrektywy Rady 98/58/WE, 1999/74/WE, 2007/43/WE, 2008/119/WE i 2008/120/WE, oraz uchylające rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 i (WE) nr 882/2004, dyrektywy Rady 89/608/EWG, 89/662/EWG, 90/425/EWG, 91/496/EWG, 96/23/WE, 96/93/WE i 97/78/WE oraz decyzję Rady 92/438/EWG (Dz. Urz. UE L 95 z 07.04.2017, str. 1). W rozporządzeniu przewidziano wydanie 34 aktów delegowanych i 51 aktów wykonawczych. Prace nad większością tych przepisów mają zostać zakończone w 2018 r., jednakże KE przewiduje, że prace nad niektórymi aktami mogą rozpocząć się dopiero na początku 2019 r. Prace nad przepisami wykonawczymi do nowego rozporządzenia są prowadzone w ramach grup roboczych ekspertów KE, z udziałem delegatów MRiRW. Wejście w życie powyższych przepisów spowoduje konieczność dokonania zmian w licznych przepisach prawa krajowego.

W 2018 r. przewidywane jest zakończenie prac nad nowymi przepisami UE dotyczącymi produktów leczniczych weterynaryjnych oraz pasz leczniczych. Nowe przepisy UE w postaci dwóch niezależnych rozporządzeń będą wchodziły w życie w tym samym czasie jako przepisy uzupełniające się. Projekty przepisów UE zawierają delegacje do wydania 11 aktów delegowanych i 27 wykonawczych. W pracach grup roboczych, w których przepisy te będą tworzone, będą brać udział przedstawiciele MRiRW. Wdrożenie rozporządzeń do prawa krajowego wymagać będzie nowelizacji ustawy z dnia 6 września 2001 r. – *Prawo farmaceutyczne* (Dz. U. z 2017 r. poz. 221) oraz ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. *o paszach* (Dz. U. z 2017 r. poz. 453), a także ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *o Inspekcji Weterynaryjnej* i ustawy z dnia 1 marca 2004 r. *o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt*.

PRIORYTET 19. ZWIĘKSZENIE DOCHODOWOŚCI W ROLNICTWIE – KRAJOWE INSTRUMENTY WSPARCIA

W relacjach handlowych w ramach łańcucha dostaw żywności najslabszą pozycję mają producenci rolni. Często duże podmioty, ze względu na swoją pozycję i siłę negocjacyjną narzucają producentom rolnym jednostronnie niekorzystne warunki współpracy, co przekłada się na dochodowość w rolnictwie. Z dniem 12 lipca 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. *o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi*. Ustawa, w celu ochrony interesu publicznego, określa zasady przeciwdziałania praktykom polegającym na nieuczciwym wykorzystywaniu przewagi kontraktowej przez nabywców produktów rolnych lub spożywczych lub dostawców tych produktów. Stanowi ona jedną z szeregu inicjatyw ustawodawczych mających na celu wzmocnienie pozycji rolnika w łańcuchu dostaw żywności.

Nowe wyzwania dla producentów rolnych w zakresie zwiększenia skali produkcji przy obniżaniu nakładów finansowych i pracy oraz realizacji niszowej produkcji rolnej wymagają wzrostu nakładów na inwestycje w gospodarstwach rolnych. Wsparcie ze środków publicznych inwestycji będzie

realizowane z działań PROW 2014-2020 oraz z preferencyjnych kredytów z dopłatami do oprocentowania z budżetu państwa finansowanymi przez ARiMR. W pierwszej połowie 2018 r. zostanie uruchomiony w Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK) fundusz poręczeń kredytów zaciąganych na inwestycje w rolnictwie i na obszarach wiejskich. Przy udzielaniu poręczeń z BGK współpracować będą banki spółdzielcze, które w największym stopniu kredytują rolnictwo i wieś.

OBSZAR III ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

FILAR II JAKOŚĆ ŻYCIA I ŚRODOWISKA NA OBSZARACH WIEJSKICH

PRIORYTET 1. REALIZACJA SOR I PAKTU DLA OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2017-2020 (2030) W ZAKRESIE JAKOŚCI ŻYCIA I ŚRODOWISKA ORAZ ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ NA OBSZARACH WIEJSKICH

W ramach prac nad SOR, MRiRW zgłosiło do realizacji zadanie pn. *Woda dla rolnictwa*. Celem projektu jest poprawa stabilności i ciągłości produkcji rolniczej w warunkach okresowych niedoborów i nadmiarów wody, w tym przede wszystkim wsparcie gospodarstw rodzinnych w budowie, odbudowie i prawidłowym wykorzystaniu urządzeń melioracyjnych dla poprawienia warunków produkcji, powiększenia retencji wodnej oraz osiągnięcia efektów środowiskowych.

W ramach projektu *Woda dla rolnictwa* planowane jest utrzymanie wsparcia dla spółek wodnych w realizacji zadań z zakresu utrzymania melioracji wodnych szczegółowych na poziomie uzyskanym w 2017 r. ze środków rezerwy celowej budżetu państwa. Spółki wodne nadal będą mogły korzystać z pomocy finansowej na zakup sprzętu do utrzymania urządzeń wodnych służących zabezpieczeniu gospodarstw rolnych przed zalaniem, podtopieniem lub nadmiernym uwilgoceniem spowodowanym przez powódź lub deszcz nawalny ze środków PROW 2014–2020 w ramach poddziałania: „Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof”.

Ponadto, w ramach przewidzianego w SOR projektu pn. *Energetyka rozproszona*, w realizacji którego współuczestniczy MRiRW, planowane jest przygotowanie działań edukacyjnych prowadzonych m.in. przez ośrodki doradztwa rolniczego w zakresie zastosowania odnawialnych źródeł energii z wykorzystaniem form organizacyjnych preferowanych w ramach nowych uregulowań prawnych – energetyka w formule prosumenckiej, spółdzielnie energetyczne na obszarach wiejskich.

W ramach *Paktu dla obszarów wiejskich na lata 2017-2020 (2030)*, zostaną wskazane także inne, poza ww. projektami SOR, działania które oddziałują na jakość życia i środowiska, a także rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich. Są to głównie działania wynikające z *Programu Działań Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2015-2019*, jak również inicjatywy podejmowane przez

inne resorty, które przekładają się na rozwój obszarów wiejskich i sektora rolno-spożywczego. Szczególnie dotyczy to działań na rzecz zagwarantowania właściwej infrastruktury i dostępności wysokiej jakości usług publicznych (z zakresu edukacji, kultury, opieki zdrowotnej i rehabilitacyjnej, pomocy społecznej oraz transportu, wodociągownia i sanitacji wsi, energetyki, Internetu itp.), Ponadto będą to działania na rzecz ochrony środowiska i klimatu (mitygacja, adaptacja), wspierania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym i promowania biogospodarki.

PRIORYTET 2. DELIMITACJA OBSZARÓW Z OGRANICZENIAMI NATURALNYMI (ONW) WEDŁUG NOWYCH ZASAD

W perspektywie finansowej 2014-2020 zmieniono zasady funkcjonowania (szczególnie sposobu wyznaczenia) instrumentu ONW typ nizinny. Zgodnie z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 w całej UE stosowane będą jednolite kryteria biofizyczne dotyczące klimatu, gleby oraz ukształtowania terenu.

Wykonane w latach 2009-2016 przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB w Puławach prace analityczne, przy wsparciu Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej, wykazały, że w warunkach polskich największe znaczenie mają kryteria odnoszące się bezpośrednio do właściwości gleb. Nowym, obowiązkowym dla państw członkowskich elementem wyznaczenia ONW typ nizinny jest konieczność wyłączenia ze wsparcia obszarów, na których znaczące ograniczenia naturalne zostały udokumentowane, ale przewyżczono je np.: (1) przez inwestycje czy intensywne metody produkcji, które rekompensują utracone dochody lub dodatkowe koszty lub (2) przez procedury zawężania obszarów (ang. *fine tuning*).

Planuje się wprowadzenie kilku działań łagodzących/osłonowych dla obszarów tracących status ONW, takich jak: wyodrębnienie nowej kategorii ONW typ specyficzny, przejściowe (degresywne) płatności dla rolników, którzy na skutek nowej delimitacji utracą wsparcie w ramach ONW, ukierunkowanie części środków w ramach PROW 2014-2020 na działania wspierające jednostki administracyjne (lub regiony), w których nastąpi największa strata w powierzchni ONW.

Zgodnie z przepisami rozporządzenia PE i Rady (UE) 2017/2393 z dnia 13 grudnia 2017 r. (tzw. rolna część *Omnibusa*) dopuszczone zostało późniejsze o jeden rok (tj. w 2019 r.) wprowadzenie nowej delimitacji obszarów z ograniczeniami naturalnymi (ONW) typ nizinny w oparciu o jednolite dla całej UE kryteria biofizyczne. Polska zamierza wykorzystać tę możliwość.

FILAR III POZAROLNICZE MIEJSCA PRACY I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO

PRIORYTET 3. REALIZACJA SOR I PAKTU DLA OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2017-2020 (2030) W ZAKRESIE JAKOŚCI ŻYCIA NA OBSZARACH WIEJSKICH I AKTYWIZACJI SPOŁECZEŃSTWA – POZAROLNICZE MIEJSCA PRACY

W odróżnieniu od dotychczasowej średniookresowej strategii rozwoju kraju, w SOR działania odnoszą się do wszystkich obszarów wiejskich, a nie tylko obszarów zmarginalizowanych, a główny potencjał rozwoju regionów nie jest już przypisany wyłącznie miastom, ale również endogenicznym potencjałom obszarów wiejskich. Potrzeby rozwojowe wsi zostały odzwierciedlone w szczególności w celu szczegółowym II SOR: *Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony*, gdzie wyodrębniono dwa kierunki interwencji dedykowane rozwojowi regionalnemu obszarów wiejskich: 4.1 *Rozwój obszarów wiejskich w oparciu o endogeniczne potencjały gospodarcze* oraz 4.2 *Aktywizacja obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją*.

W ramach powyższych kierunków przewidziano szereg instrumentów dedykowanych rozwojowi przedsiębiorczości, m.in. projekty strategiczne: *Profesjonalne Instytucje Otoczenia Biznesu* oraz *Nowe szanse dla wsi*.

1. Projekt strategiczny pn. *Profesjonalne Instytucje Otoczenia Biznesu*

Projekt strategiczny pn. *Profesjonalne Instytucje Otoczenia Biznesu* jest realizowany w ramach kierunku interwencji: *Kompetencje na rzecz rozwoju*, przewidzianego w SOR w obszarze: *Małe i średnie przedsiębiorstwa*. Wpisuje się on bezpośrednio w realizację celu głównego SOR, który główną rolę w procesie rozwoju gospodarczego przypisuje przedsiębiorstwom. Celem głównym projektu jest wsparcie procesu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich przez integrację instytucji otoczenia biznesu działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, jak również ich promocja oraz podwyższenie jakości i efektywności świadczonych usług. Celami operacyjnymi projektu jest:

- stworzenie bazy danych instytucji otoczenia biznesu działających na rzecz obszarów wiejskich,
- zwiększenie komplementarności i kompleksowości usług instytucji otoczenia biznesu,
- utworzenie „miejsca pierwszego kontaktu” dla podmiotów z obszarów wiejskich.

Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, szczególnie tej na obszarach wiejskich i w małych miastach, jest kluczowe z uwagi na rolę jaką spełnia w społeczno-gospodarczym rozwoju kraju, biorąc pod uwagę specyfikę obszaru działalności. Wpływa to na tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców wsi, poprawy jakości życia i pracy na obszarach wiejskich, a w konsekwencji wzrostu konkurencyjności i atrakcyjności tych obszarów.

2. Projekt strategiczny pn. *Nowe szanse dla wsi*

Projekt strategiczny pn. *Nowe szanse dla wsi* jest realizowany w ramach kierunku interwencji: *Rynek*

pracy zapewniający wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich dla rozwoju Polski, przewidzianego w SOR w obszarze: *Spójność społeczna*. Celem głównym projektu jest aktywizacja zawodowa rolników oraz osób związanych z rolnictwem dla potrzeb pozarolniczego rynku pracy.

Wsparcie osób zamierzających odejść z rolnictwa do innych sektorów gospodarki jest możliwe przez instrumenty finansowane ze środków Polityki Spójności (m.in. w ramach CT8: *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników*), PROW 2014-2020 oraz krajowych instrumentów rynku pracy określonych w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1065, z późn. zm.).

W realizację przedmiotowego projektu strategicznego zaangażowane jest Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju (RPO, PO WER), Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (FP) oraz MRiRW (PROW).

Dodatkowo w SOR przewidziano szereg innych działań w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, m.in. projekty strategiczne: *Pakt dla obszarów wiejskich na lata 2017-2020 (2030)*, *Infrastruktura dla rozwoju obszarów wiejskich* oraz *Pakiet działań dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją do roku 2020*.

Ponadto, w ramach aktualizowanej *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa* i uszczegółowiającego zaproponowane w niej działania *Paktu dla obszarów wiejskich na lata 2017-2020 (2030)* wyodrębniono filary rozwoju poświęcone ww. dziedzinom, tj. Filar II: *Jakość życia i środowiska na obszarach wiejskich* oraz Filar III: *Pozarolnicze miejsca pracy i aktywne społeczeństwo*. W 2018 i 2019 r. będą kontynuowane prace nad wdrożeniem projektów i działań wskazanych w SOR.

PRIORYTET 4. PROGRAMY OŻYWIANIA MAŁYCH MIAST

Ożywienie małych miast stanowi klucz do odnowy i rozwoju społeczności lokalnych, wzrostu popytu na lokalne produkty, oraz odbudowy gospodarki lokalnej na zasadach zrównoważonego rozwoju. Podjęte zostaną działania służące rewitalizacji małych miast, które będą uzupełniały program rewitalizacji obszarów wiejskich w ramach *Pakietu działań dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją* (projekt SOR). Proces rewitalizacji małych miast zostanie oparty na rewitalizacji ich funkcji rynkowych w odniesieniu do gospodarki żywnościowej, wraz z tworzeniem niezbędnej infrastruktury gospodarczej i społecznej oraz szerokim wsparciem (doradczym, finansowym, szkoleniowym) lokalnej przedsiębiorczości w tym zakresie.

Miasta o liczbie ludności nie większej niż 5 000 mogą być beneficjentami wsparcia w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” objętego PROW 2014-2020, w zakresie operacji typu: „Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne”, „Kształtowanie przestrzeni publicznej”, „Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego”, „Budowa lub modernizacja dróg lokalnych” oraz „Gospodarka wodno-ściekowa”.

Z kolei miasta o liczbie ludności nie większej niż 20 000 mogą być objęte zakresem strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR), w tym być beneficjentami wsparcia w ramach

działania „LEADER” objętego PROW 2014-2020, w szczególności w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego, rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej oraz budowy lub przebudowy publicznych dróg gminnych.

Szczególne możliwości mają małe miasta, które są objęte zakresem LSR współfinansowanych nie tylko przez EFRROW w ramach PROW 2014-2020 (działanie LEADER), ale także z ze środków EFS i EFRR w ramach RPO (dotyczy jedynie województw: Kujawsko-Pomorskiego i Podlaskiego).

Ożywianie małych miast będzie się mogło odbywać również z udziałem Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa. Jednym z działań, które w dalszym ciągu będą podejmowane przez KOWR, jest nieodpłatne przekazywanie mienia wchodzącego w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa na rzecz jednostek samorządu terytorialnego. W ramach prowadzonych przez KOWR działań, władze samorządowe będą mogły realizować przedsięwzięcia ukierunkowane na poprawę warunków bytowych lokalnego społeczeństwa. W szczególności będą mogły realizować na przekazanych gruntach, przedsięwzięcia w zakresie poprawy dostępu do edukacji (szkoły, przedszkola), czy też kultury fizycznej i sportu (siłownie plenerowe, ścieżki edukacyjne oraz boiska sportowe). Grunty Zasobu zabudowane obiektami infrastruktury technicznej towarzyszącej budynkom mieszkalnym wraz z innym mieniem niezbędnym do korzystania z tej infrastruktury KOWR będzie mógł przekazać, w drodze umowy, nieodpłatnie na własność gminie albo spółdzielni mieszkaniowej. W ślad za mieniem przekazywanym na rzecz jednostek samorządu terytorialnego oraz spółdzielni mieszkaniowych, KOWR będzie mógł również podejmować działania mające na celu doprowadzenie przekazanego mienia (np. oczyszczalni ścieków, przepompowni, budowy i przebudowy sieci wodo-kanalizacyjnej, infrastruktury drogowej) do należytego stanu technicznego, poprzez udzielanie bezzwrotnej pomocy finansowej na ten cel. Środki finansowe uzyskane z gospodarowania mieniem Zasobu, KOWR będzie mógł przeznaczać m.in. na wsparcie przedsięwzięć mających na celu rozwój obszarów wiejskich, poprzez udzielane pożyczek, poręczeń, gwarancji kredytowych lub bezzwrotnej pomocy finansowej.

OBSZAR IV POLITYKA SPOŁECZNA

PRIORYTET 1. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA OSÓB STARSZYCH MIESZKAJĄCYCH NA WSI

Jednym z najważniejszych wyzwań dla rozwoju kraju są niekorzystne trendy demograficzne, w tym istotny wzrost odsetka osób starszych w społeczeństwie. Polska jest najszybciej starzejącym się państwem UE. Obecnie w Polsce żyje prawie 9 mln osób powyżej 60. roku życia, w 2020 r. liczba seniorów zbliży się do 10 mln (25% ludności). Starzenie się społeczeństwa na obszarach wiejskich, ze swoimi specyficznymi przejawami oraz niezbędnymi interwencjami, do tej pory nie było podejmowane.

W 2016 r. MRiRW rozpoczęło prace nad wprowadzeniem odpowiednich instrumentów polityki społecznej w celu zmniejszenia wykluczenia społecznego na obszarach wiejskich, w szczególności

dotykającego osób starszych z obszarów wiejskich. W 2017 r. wprowadzone zostały zmiany w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2017 r. poz. 2336) dotyczące podwyższenia najniższych świadczeń emerytalno-rentowych rolniczych do wysokości 1 000 złotych w ramach waloryzacji tych świadczeń.

W latach 2018 i 2019 prowadzone będą dalsze prace zmierzające do zainicjowania nowych instrumentów polityki społecznej i zdrowotnej, na bazie dobrych praktyk krajowych i zagranicznych, mające na celu podtrzymanie aktywności osób starszych i zapewnienie ich udziału w życiu społecznym, a także poszukiwanie najefektywniejszych rozwiązań w zakresie opieki nad nimi.

Ponadto, we współpracy z Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie o/Kraków, MRiRW kontynuować będzie realizację komponentu SOR pn. *Gospodarstwo otwarte na ludzi*, będącego częścią projektu strategicznego pn. *(NIE)samodzielni* (podmiot odpowiedzialny – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej). Projekt ujęty jest w SOR w obszarze: *Spójność społeczna*, w kierunku interwencji: *Poprawa dostępności do usług, w tym społecznych i zdrowotnych*. Komponent MRiRW ma promować ideę społecznej funkcji gospodarstw rolnych, łączącą rolnictwo wielofunkcyjne i usługi o charakterze społecznym (lub zdrowotnym) na poziomie lokalnym, umożliwiające dywersyfikację dochodów rolników połączoną z szerszą ofertą usług socjalnych dla osób starszych i niepełnosprawnych. Celem projektu jest ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo oraz wysokiej jakości usług społecznych, przez zbudowanie i wdrożenie usługi opiekuńczej dla osób niesamodzielnych, realizowanej w wiejskim gospodarstwie domowym (gospodarstwie opiekuńczym).

PRIORYTET 2. PROGRAM WSPARCIA DLA OBSZARÓW PO BYŁYCH PGR

W SOR ujęty został projekt strategiczny: *Pakiet działań dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją do roku 2020*, dotyczący rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, aktywizacji lokalnych zasobów ludzkich, pobudzania lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, a także poprawy dostępu mieszkańców do podstawowych usług publicznych. Jednym z elementów *Programu* będzie rewitalizacja obszarów defaworyzowanych, w tym po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych polegająca na stworzeniu takich warunków bytowych, które zachęcałyby do pozostania w środowisku wiejskim, stworzenia trwałych więzi społecznych oraz warunków do alternatywnego wykorzystania dostępnych zasobów celem zwiększenia atrakcyjności obszarów oraz potencjału dochodowego miejscowej ludności. Celem podjęcia tych działań jest osiągnięcie wymiernych efektów gospodarczych związanych z rozwojem przedsiębiorczości i ze wzrostem poziomu inwestycji na obszarach zagrożonych marginalizacją.

Pakiet działań realizowany będzie przy wykorzystaniu oraz ukierunkowaniu dostępnych, a także nowych źródeł finansowych – głównie krajowych i regionalnych programów operacyjnych 2014-2020 (dostosowania Programów Operacyjnych do potrzeb obszarów zmarginalizowanych – przez swoich przedstawicieli w Komitetach Monitorujących Regionalne Programy Operacyjne na lata 2014-2020, MRiRW stale zgłasza konieczność wprowadzenia preferencyjnych kryteriów dla projektów mających

na celu rewitalizację wiejskich obszarów defaworyzowanych, w tym obszarów popegeerowskich, przez działania o charakterze inwestycyjnym i społecznym), nowego Mechanizmu Norweskiego 2017+ i środków krajowych m.in. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Polskiego Funduszu Rozwojowego, w zależności od możliwości ich włączenia w realizację *Programu*. Podmiotem odpowiedzialnym za ten projekt jest Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, które będzie współpracować m.in. z MRiRW.

Jednocześnie jako jedno z działań do podjęcia i realizacji do 2020 r., w interwencji: 4.2. *Aktywizacja obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w obszarze rozwój zrównoważony terytorialnie* wskazano udoskonalenie realizacji zintegrowanych działań rewitalizacyjnych na podstawie programów rewitalizacji ukierunkowanych na wsparcie obszarów zdegradowanych, w tym po byłych państwowych gospodarstwach rolnych (w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym).

PRIORYTET 3. POPRAWA DOSTĘPU DO ŚWIADCZEŃ OPIEKI ZDROWOTNEJ, W TYM SPECJALISTYCZNEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ, NA OBSZARACH WIEJSKICH

Realizacja tego priorytetu powiązana jest z działaniami ujętymi w *Priorytecie 1*, przez działania mające na celu deinstytucjonalizację pomocy społecznej i usług zdrowotnych, polegającą na przejściu od opieki instytucjonalnej nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi do usług świadczonych w lokalnej społeczności.

Poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne uznana została za jeden z celów SOR. Jego realizacja ma odbywać się między innymi poprzez wsparcie dla rozwoju rolnictwa społecznego, jako innowacyjnego podejścia, łączącego rolnictwo wielofunkcyjne i usługi społeczne/opiekę zdrowotną na poziomie lokalnym (możliwość dywersyfikacji dochodów rolników połączona z ofertą usług socjalnych dla mieszkańców obszarów wiejskich z wykorzystaniem szeroko rozumianych zasobów rolnych i wiejskich).

Dodatkowo realizowany będzie w SOR projekt pn. *Aktywny i Zdrowy Senior – Rolnik*, którego wykonawcą jest Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i który jest częścią projektu strategicznego pn. *Zdrowsze społeczeństwo*. Projekt ma na celu wypracowanie kompleksowego systemu opieki i rehabilitacji nad osobami starszymi z obszarów wiejskich, objętych systemem rolniczego ubezpieczenia społecznego.

W 2018 r. podjęte zostaną prace zmierzające do wprowadzenia obowiązkowych badań okresowych dla rolników indywidualnych, co ma na celu poprawę stanu ich zdrowia i wydłużenie aktywności zawodowej. Wprowadzenie badań profilaktycznych przyczyni się również do zmniejszenia liczby chorób oraz ich wcześniejszego wykrywania, a tym samym zmniejszenia kosztów ponoszonych przez organ rentowy.

FILAR IV SPRAWNA ADMINISTRACJA ROLNA

**PRIORYTET 1. OCENA REALIZACJI SPRAW WYNIKAJĄCYCH Z USTAWY
O DZIAŁACH ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ**

MRiRW dokonuje przeglądu zadań przewidzianych do realizacji w Ministerstwie w latach 2018-2019 (według spraw określonych w ustawie z dnia 4 września 1997 r. *o działach administracji rządowej* (Dz. U. z 2017 r. poz. 888, z późn. zm.)).

Analiza ma charakter kompleksowego i przekrojowego dokumentu określającego sprawy o charakterze merytorycznym, przewidziane do realizacji. W swojej zasadniczej części dotyczy działów kierowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (rolnictwo, rozwój wsi oraz rynki rolne).

Przedmiotowy dokument identyfikuje zadania do realizacji lub ewentualne kwestie, które mogą skutkować koniecznością dokonania interwencji, w szczególności o charakterze legislacyjnym.

Zadania zostały podzielone na obszary w zakresie: prawa Unii Europejskiej, prawa krajowego, programów krajowych i dokumentów programowych oraz programów UE.

Ponadto opracowanie to systematyzuje i wyszczególnia przepisy, które stanowią podstawę prawną dla obecnie realizowanych zadań przez poszczególne komórki organizacyjne w Ministerstwie w zakresie: rozporządzeń UE, dyrektyw UE implementowanych do ustawodawstwa krajowego oraz ustaw.

Analiza materii ustawy z dnia 4 września 1997 r. *o działach administracji rządowej* (Dz. U. z 2017 r. poz. 888, z późn. zm.) wskazała, iż szereg spraw ściśle związanych z inicjatywami podejmowanymi przez MRiRW należy do działów, które nie są kierowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Opracowanie to będzie podstawą do wystąpienia z wnioskiem o dokonanie nowelizacji ustawy *o działach administracji rządowej*.

**PRIORYTET 2. WSPARCIE DLA SFERY INSTYTUCJONALNEJ RYNKU ROLNO-
SPOŻYWCZEGO – WSPARCIE DLA ROZWOJU RYNKÓW
HURTOWYCH I SYSTEMÓW LOGISTYCZNYCH DLA SUROWCÓW
I PRODUKTÓW ROLNYCH**

Należy rozwijać infrastrukturę rynkową poprawiającą konkurencyjność polskiego sektora rolno-spożywczego na rynku UE i światowym. Poprawa wydajności i efektywności działania rynków regionalnych stwarza szanse rozwoju głównych rynków rolnych i regionów w Polsce. Regionalne rolno-spożywcze rynki stwarzają możliwości lokalnej koncentracji podaży produktów rolno-spożywczych wytworzonych w kraju. Instytucjonalne wsparcie rolno-spożywczych rynków stworzy optymalne warunki obrotu handlowego dla potrzeb rynku krajowego, jak i realizacji eksportowej ekspansji.

W dniu 2 listopada 2017 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wystąpił o dokonanie zmian w projekcie

ustawy o ograniczeniu handlu w niedzielę, polegających na uwzględnieniu rolno-spożywczych rynków hurtowych w katalogu podmiotów wyłączonych z zakazu handlu w niedzielę, przez dodanie do projektowanego art. 6 dodatkowego punktu. Celem zgłoszonych uwag było wyłączenie spod przepisów projektu ustawy handlu oraz związanych z nim czynności dokonywanych:

- na terenie rolno-spożywczych rynków hurtowych prowadzonych przez spółki prawa handlowego, których przeważająca działalność polega na wynajmie i zarządzaniu nieruchomościami na użytek handlu hurtowego artykułami rolno-spożywczymi,
- w placówkach handlowych prowadzonych przez podmioty nabywające towary na terenie rolno-spożywczych rynków hurtowych, w zakresie czynności związanych z handlem oraz powierzania pracownikowi lub zatrudnionemu wykonywania tych czynności.

Ustawa z dnia 10 stycznia 2018 r. o ograniczeniu handlu w niedziele i święta oraz w niektóre inne dni została ogłoszona w Dz. U. z 2018 r. poz. 305.

PRIORYTET 3. UTWORZENIE JEDNOSTKI ZAJMUJĄCEJ SIĘ UPOWSZECHNIANIEM WIEDZY W ZAKRESIE PRZETWÓRSTWA ROLNO-SPOŻYWCZEGO W POLSCE

W ramach KOWR zostanie utworzona jednostka/platforma pn. *Akademia Producenta i Eksportera* (APE), do której zadań należeć będzie m.in.:

- gromadzenie i upowszechnianie wśród importerów informacji i materiałów informacyjno-promocyjnych na temat krajowego rynku rolno-spożywczego i jego ofercie eksportowej,
- gromadzenie i upowszechnianie wśród krajowych producentów i eksporterów informacji i materiałów informacyjno-promocyjnych na temat zagranicznych rynków zbytu produktów rolno-spożywczych i ich zapotrzebowaniu,
- gromadzenie i upowszechnianie informacji na temat uwarunkowań instytucjonalno-organizacyjnych w Polsce i sprzedaży krajowych produktów na rynkach UE i państw trzecich,
- stymulowanie rozwoju i promowanie handlu na rynkach zorganizowanych,
- upowszechnianie wiedzy dotyczącej propagowania innowacyjności produktowych, organizacyjnych i marketingowych we współpracy z ośrodkami naukowymi i jednostkami doradztwa rolniczego,
- propagowanie rozwiązań z zakresu gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie marnotrawieniu żywności, na obszarach wiejskich,
- upowszechnianie wśród uczestników wiedzy na temat przeciwdziałania marnowaniu żywności.

W ramach APE organizowane będą między innymi cykliczne szkolenia i seminaria oraz spotkania przedstawicieli i interesariuszy celem pogłębienia współpracy i transferu wiedzy.

PRIORYTET 4. ROZWÓJ SPÓŁDZIELCZOŚCI ROLNIKÓW NA WSI

Spółdzielczość wiejska w realiach polskiego rolnictwa i stanu rozwoju wsi jest niezbędna, aby mogły nadal funkcjonować średnie gospodarstwa rolne. Spółdzielczość wyrosła z potrzeby samoobrony ekonomicznie słabszych grup społecznych. Poza potencjałem gospodarczym, spółdzielczość rolników reprezentuje potencjał społeczny, demokratyczne zasady postępowania wewnątrzspółdzielczego oraz przedkładanie potrzeb członków nad maksymalizację zysku. Spółdzielczość, jako forma zbiorowej zaradności lokalnych społeczności, stwarza realne szanse na aktywność gospodarczą i społeczną przez budowanie spójności i integralności społecznej obszarów wiejskich. Ponadto, wnosi ona do gospodarki rynkowej czynniki poprawiające funkcjonowanie rynku, takie jak: aktywizowanie zdrowej konkurencji czy wzmacnianie pozycji rynkowej podmiotów o relatywnie niższym potencjale ekonomicznym przez stwarzanie im możliwości szerszego uczestniczenia w obrocie gospodarczym.

Niezbędne jest prowadzenie przez państwo przyjaznej dla spółdzielczości polityki oraz zapewnienie jej stabilności przez odpowiednie ustawodawstwo. W MRiRW opracowano projekt ustawy *o spółdzielniach rolników*. Zgodnie z proponowanymi regulacjami, podmioty te będą prowadziły działalność gospodarczą na rzecz swoich członków w zakresie planowania przez nich produkcji, dostosowania skali i jakości tej produkcji do oczekiwań rynku, koncentrowania podaży, organizacji sprzedaży produktów swoich członków oraz koncentracji popytu i organizacji zakupu środków do produkcji rolnej. Spółdzielnie rolników, na rzecz swoich członków, będą mogły również prowadzić przetwórstwo produktów, przechowywać je, konfekcjonować i standaryzować, prowadzić handel produkcją swoich członków i produktami uzyskanymi z jej przetwórstwa czy też świadczyć usługi na rzecz swoich członków związane z wytwarzaniem przez nich produktów. Wprowadzenie nowych rozwiązań pozwoli na poprawę efektywności gospodarowania na obszarach wiejskich oraz zwiększy poziom zorganizowania producentów rolnych. Przyczyni się do procesu tworzenia małych i średnich przedsiębiorstw na terenach wiejskich, w tym w szczególności mikroprzedsiębiorstw. Projekt ustawy obecnie jest przedmiotem prac Parlamentu RP.

PRIORYTET 5. WSPIERANIE DZIAŁALNOŚCI IZB ROLNICZYCH

Wsparcie działalności izb rolniczych realizowane będzie przez przygotowanie projektu ustawy *o zmianie ustawy o izbach rolniczych*. Samorząd rolniczy ma do spełnienia ważną rolę, jako organizacja mająca wpływ na rozwiązywanie problemów rolnictwa i reprezentująca interesy zrzeszonych w nim rolników. Izby rolnicze są i powinny być najważniejszą organizacją samorządu rolniczego na obszarach wiejskich.

Obserwowana od dłuższego czasu niska frekwencja w wyborach do izb rolniczych, jak również liczne postulaty odnośnie przebiegu wyborów i funkcjonowania izb rolniczych, które wpływały do resortu rolnictwa w ramach prac nad *Programem Działania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2015-2019*, wskazują na potrzebę weryfikacji przepisów aktualnie obowiązującej ustawy.

Celem nowelizacji przedmiotowej ustawy będzie wzmocnienie roli i znaczenia samorządu rolniczego. Wprowadzenie stosownych zmian przyczyni się do wzrostu zainteresowania działalnością samorządu rolniczego jako reprezentanta interesów rolników. Zapewni także izbom rolniczym instrumenty finansowania ich działalności.

PRIORYTET 6. STABILNE FINANSOWANIE ROLNICTWA I ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Po określeniu przez KE kierunków zmian w Wytycznych dotyczących pomocy państwa w rolnictwie i na obszarach wiejskich po 2021 r. przygotowane zostaną projekty przepisów prawnych implementujące nowe zasady wspierania rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich w celu ich zgłoszenia lub notyfikacji w KE aby zachowana została ciągłość finansowania rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich z budżetu krajowego.

Prace rozpoczną się w połowie 2018 r. po przygotowaniu przez KE pierwszych projektów zmian w zasadach udzielania pomocy publicznej po 2021 r.

PRIORYTET 7. RESTRUKTURYZACJA ZADŁUŻONYCH GOSPODARSTW ROLNYCH

Prowadzone są prace nad wprowadzeniem rozwiązań umożliwiających udzielenie pomocy zadłużonym gospodarstwom rolnym. W projekcie rozwiązań przewiduje się cztery formy pomocy, która ma na celu restrukturyzację zadłużenia:

- (1) udzielanie przez ARiMR dopłat do oprocentowania bankowych kredytów restrukturyzacyjnych w celu restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwo rolne znajdujące się w trudnej sytuacji ekonomicznej,
- (2) udzielanie przez ARiMR pożyczek na spłatę zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwo rolne znajdujące się w trudnej sytuacji ekonomicznej,
- (3) udzielanie przez KOWR gwarancji spłaty bankowych kredytów restrukturyzacyjnych,
- (4) przejęcie zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwo rolne przez KOWR.

Restrukturyzacją objęte będą podmioty prowadzące gospodarstwa rolne, które są niewypłacalne w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – *Prawo upadłościowe* (Dz. U. z 2017 r. poz. 2344, z późn. zm.) lub są zagrożone niewypłacalnością w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – *Prawo restrukturyzacyjne* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1508, z późn. zm.).

PRIORYTET 8. MONITORING REALIZACJI ZADAŃ SOR ROZWOJU W ZAKRESIE ROLNICTWA I ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Przez okres 2018-2019 realizacja SOR będzie przedmiotem stałego monitoringu, prowadzonego w ramach zespołów międzyresortowych ds. aktualizacji i monitorowania strategii rozwoju, powołanych przy Komitecie Koordynacyjnym ds. Polityki Rozwoju (KKPR), zgodnie z obowiązującym układem strategii rozwoju. Koordynatorzy poszczególnych zespołów międzyresortowych (tj. koordynatorzy danych strategii rozwoju) będą przedstawiali na forum KKPR informację na temat postępu prac nad

realizacją danej strategii rozwoju i ewentualnych problemów z realizacją zadań i projektów wynikających z SOR.

Koordinator zespołu międzyresortowego będzie odpowiedzialny za przygotowanie kwartalnej informacji o charakterze strategicznym, przedstawiającej w zwartej, opisowej formie najważniejsze zdarzenia w projektach strategicznych i flagowych (m.in. osiągnięte rezultaty). MRiRW jest koordynatorem szesnastu projektów strategicznych SOR, a w pięciu innych projektach strategicznych działania podejmowane przez MRiRW są jednym z elementów projektu.

Informacje kwartalne będą przekazywane ministrowi właściwemu ds. rozwoju regionalnego dla celów bieżącej prezentacji stanu zaawansowania realizacji SOR. Informacja dotycząca czwartego kwartału będzie miała charakter podsumowujący i wykorzystywana będzie na potrzeby sprawozdawcze z realizacji SOR za cały rok. Do dnia 31 stycznia 2018 r. będzie przygotowana informacja roczna za 2017 r. Dodatkowo na potrzeby sprawozdawcze informacja roczna uzupełniona zostanie o dane dotyczące stanu realizacji innych działań ujętych w SOR, nie będących projektami strategicznymi i flagowymi.

PRIORYTET 9. OPRACOWANIE STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WSI, ROLNICTWA I RYBACTWA NA LATA 2012-2020 (2030)

Konsekwencją przyjęcia SOR jest opracowywanie nowego układu dokumentów strategicznych, w tym aktualizacja strategii rozwoju. Jedną z nich jest *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020* (SZRWRiR). Zakres aktualizacji SZRWRiR obejmuje przede wszystkim:

- dostosowanie zakresu SZRWRiR do SOR w odniesieniu do diagnozy, wyzwań, pułapek rozwojowych i celów oraz włączenie w system realizacji *Strategii* projektów strategicznych i działań SOR,
- uwzględnienie najważniejszych zasad SOR – tj. podejścia selektywnego, zintegrowanego i zróżnicowanego terytorialnie; uwzględnienie zasad współpracy i partnerstwa, aktywności na forum międzynarodowym, mobilizacja krajowego kapitału, procesy demograficzne jako punkt odniesienia planowanych działań,
- zweryfikowanie wskaźników monitorowania SZRWRiR względem przyjętych w SOR, ewentualnie rozszerzenie przyjętych wskaźników.

Według założeń przyjętych przez MRiRW we wrześniu 2017 r., struktura aktualizowanej SZRWRiR będzie opierać się na czterech filarach rozwoju:

- Filar I Opłacalność produkcji rolnej,
- Filar II Jakość życia i środowiska na obszarach wiejskich,
- Filar III Pozarolnicze miejsca pracy i aktywne społeczeństwo,
- Filar IV Sprawna administracja rolna.

W 2018 r. planuje się zakończenie prac nad projektem aktualizowanej strategii, przeprowadzenie m.in. konsultacji publicznych projektu oraz skierowanie dokumentu pod obrady Rady Ministrów.

PRIORYTET 10. PRZYJĘCIE I MONITORING REALIZACJI PAKTU DLA OBSZARÓW WIEJSKICH

We wrześniu 2017 r. Kierownictwo MRiRW przyjęło założenia *Paktu dla obszarów wiejskich na lata 2017-2020 (2030)*. Dokument ten ma integrować w sposób kompleksowy działania systemowe (zmiany legislacyjne, instytucjonalne, programowe) oraz inwestycyjne, związane z procesem zarządzania obszarami wiejskimi. *Pakt* będzie prezentował projekty strategiczne, jakie planują realizować różne ministerstwa, w tym MRiRW, w kolejnych latach. Będą to zarówno projekty wskazane już w SOR, jak również nowe projekty.

Planuje się, że *Pakt* będzie przyjęty uchwałą Rady Ministrów. Poza częścią projektową, *Pakt* będzie zawierał deklarację członków Rady Ministrów w zakresie wspólnej realizacji działań dotyczących rozwoju wsi i rolnictwa.

Zakończenie prac nad *Paktem* jest ściśle powiązane z pracami nad aktualizacją *Strategii zrównoważanego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa*, biorąc pod uwagę, iż w *Pakcie* zostanie przedstawione uszczegółowienie działań zaprojektowanych w SZRWRiR, opisane w układzie ww. czterech filarów rozwoju aktualizowanej *Strategii*. Jako projekt strategiczny SOR, *Pakt* będzie przedmiotem monitoringu strategicznego realizacji SOR.

PRIORYTET 11. PRZYGOTOWANIE I REALIZACJA PROGRAMU RESTRUKTURYZACJI INSTYTUTÓW BADAWCZYCH NADZOROWANYCH PRZEZ MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Zgodnie z ustawą z dnia 30 kwietnia 2010 r. o *instytutach badawczych* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1158, z późn. zm.) minister nadzorujący instytuty badawcze wszczyna lub uczestniczy w procesie tworzenia, łączenia, podziału, reorganizacji, przekształcania i likwidacji instytutów. Może również dla najlepszych z nich występować o nadanie statusu Państwowego Instytut Badawczego.

Zaplecze badawcze MRiRW jest dobrze ocenione przez Komisję Ewaluacji Jednostek Naukowych i Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Z obecnie nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi 10 instytutów badawczych, aż 5 z nich zostało zakwalifikowanych do kategorii A, a wśród nich 1 ma najwyższą kategorię A+. Ponadto 6 instytutów posiada status Państwowego Instytutu Badawczego, który nadaje się ustawą dla najlepszych jednostek naukowych.

Instytuty realizują zadania badawcze we wszystkich obszarach kompetencji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a także zadania w formie 8 programów wieloletnich. Instytuty badawcze realizują ważne zadania wspierające Ministra w realizacji krajowej polityki rolnej oraz unijnej WPR.

W ubiegłym roku Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego rozpoczął i nadal proceduje pakiet ustaw reformujących naukę i szkolnictwo wyższe. MRiRW zabiega i nadal będzie dążyło do wypracowywania rozwiązań zmierzających do zwiększenia wpływu organu nadzorującego na kierunki prowadzonych badań w obszarze nauk rolniczych oraz na zasady ich finansowania mając na celu lepszą synchronizację

polityki naukowej kraju z polityką rolną.

Zakłada się, że nowe rozwiązania organizacyjne (sieć instytutów resortowych) powinny zapewnić warunki do: ustanawiania i realizacji ważnych dla sektora rolno-żywnościowego zarówno krajowych jak i międzynarodowych programów badawczych, racjonalnego zakupu i wykorzystania specjalistycznej aparatury badawczej, efektywnego zarządzania majątkiem trwałym na potrzeby realizowanych badań oraz skutecznego wykorzystywania majątku zakładów doświadczalnych i spółek na potrzeby realizowanych badań. W MRiRW prowadzone są prace zmierzające do konsolidacji sieci nadzorowanych instytutów badawczych.

OBSZAR VI EDUKACJA I WIEDZA NA OBSZARACH WIEJSKICH

PRIORYTET 1. INNOWACJE I BADANIA NAUKOWE

W 2018 r. wzmacniane będą procesy i mechanizmy transferu wiedzy i innowacji z nauki do praktyki rolniczej, w szczególności w ramach *Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich*. Po stronie sektora badań i rozwoju w proces ten zostaną zaangażowane przede wszystkim instytuty naukowe i państwowe jednostki doradztwa rolniczego. Partnerem w procesie są m.in. grupy operacyjne na rzecz innowacji oraz rolnicy, przedsiębiorstwa rolno-spożywcze i inne podmioty zainteresowane wdrażaniem innowacji. Kontynuowane będą działania na rzecz zacieśnienia współpracy z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz silniejszego włączenia instytutów badawczych w program *Horyzont 2020*. Ponadto w 2018 r. kontynuowane będą działania mające na celu zapewnienie stabilnego finansowania działalności badawczo-rozwojowej instytutów badawczych oraz zwiększenie efektywności w zakresie opracowania i wdrażania innowacji, w tym działania na rzecz powołania *Sieci Instytutów Badawczych* w obszarze nauk rolniczych oraz *Rady Badań Rolniczych i Innowacji*.

Z inicjatywy MRiRW podjęte zostały i nadal będą kontynuowane działania na rzecz zwiększenia udziału w promocji rozwiązań innowacyjnych wynikających z badań realizowanych przez jednostki naukowo-badawcze, m.in. przez organizację spotkań i konferencji, udział w wystawach i targach obejmujących problematykę sektora rolno-żywnościowego, realizację działania „Współpraca” w ramach PROW 2014-2020, a także przez zwiększenie dostępu doradztwa rolniczego do informacji o innowacjach w celu ich dalszego upowszechniania.

PRIORYTET 2. UDZIAŁ INSTYTUTÓW BADAWCZYCH NADZOROWANYCH PRZEZ MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI W PROGRAMIE HORYZONT 2020 W RAMACH WIELOLETNICH RAM FINANSOWYCH UE 2014-2020

Kontynuowane będą działania na rzecz zwiększenia udziału zaplecza naukowo-badawczego instytutów badawczych nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W ramach programu *Horyzont 2020* oznacza to realizację uruchomionej w 2017 r. Wspólnej Deklaracji GV4+3 obejmującej zagadnienia badawcze z obszaru nauk rolniczych i biogospodarki oraz włączenie się MRiRW

w realizację powiązanej z programem inicjatywy *BIOEAST* (inicjatywa *BIOEAST* jest węgierską kontynuacją Wspólnej Deklaracji GV4+3 w obszarze biogospodarki). Realizacja wspólnych programów badawczych w ramach inicjatywy *BIOEAST* powinna zwiększyć efektywność udziału instytutów badawczych z Polski w programie *Horyzont 2020*.

Realizowane będą również działania w ramach konsultacji prowadzonych przez KE, przez uczestnictwo w pracach *Strategicznych Grup Roboczych Stałego Komitetu ds. Badań w Rolnictwie* (SCAR): *Strategicznej Grupy Roboczej Biogospodarki* (SWG *Bioeconomy*) i *Strategicznej Grupy Roboczej Systemy Żywności* (SWG *Food Systems*), *Strategicznej Grupy Roboczej ds. Systemu Innowacji i Wiedzy w Rolnictwie* (SWG *AKIS*).

Podejmowane w MRiRW działania (konferencje, cykliczne spotkania z dyrektorami instytutów badawczych, projekty w ramach PROW 2014-2020, udział w spotkaniach roboczych i konferencjach międzynarodowych) powinny przyczynić się do zwiększenia udziału zaplecza naukowo-badawczego nauk rolniczych Polski w H2020 i przyszłych Programach Ramowych Badań i Innowacji UE. Szczególnie znaczący zakres prac przewiduje się w ramach współpracy z Dyrektoriatem Generalnym Badań i Innowacji Komisji Europejskiej na rzecz finalizowanego ostatniego programu pracy w ramach H2020 na lata 2018-2020 do drugiego wyzwania społecznego (*Bezpieczeństwo żywnościowe, zrównoważone rolnictwo i leśnictwo, badania mórz i wód śródlądowych oraz biogospodarka*), w którym nastąpić powinno lepsze odzwierciedlenie potrzeb badawczych Polski i innych państw Europy Środkowo-Wschodniej. Pozwoli to na zwiększenie udziału polskich instytutów badawczych w obszarze nauk rolniczych, w tym zwłaszcza nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w programie ramowym H2020. Zwiększona aktywność instytutów badawczych w *Horyzoncie 2020* powinno dać podstawę do skuteczniejszego ubiegania się o środki finansowe w przyszłym 9. Programie Ramowym UE w obszarze rolnictwa.

PRIORYTET 3. ROZWÓJ DORADZTWA ROLNICZEGO

Zakładając przyznanie środków z programu *Gospostrateg* na realizację projektu pn. *Efektywny system doradztwa rolniczego*, prowadzone będą prace analityczne w celu opracowania koncepcji rozwoju doradztwa rolniczego, która będzie podstawą do przygotowania propozycji zmian legislacyjnych w ustawie z dnia 22 października 2004 r. *o jednostkach doradztwa rolniczego*.

Prowadzone będą działania na rzecz podnoszenia jakości usług świadczonych przez państwowe jednostki doradztwa rolniczego oraz podnoszenia jakości kapitału ludzkiego w tych jednostkach, w szczególności poprzez zapewnienie odpowiednich szkoleń oraz warunków pracy i płacy doradców. Jednocześnie podejmowane będą działania na rzecz poprawy bazy dydaktyczno-lokalowej i szerszego wykorzystania technik informatycznych w pracy doradczej. Ponadto, w związku z zakładanym w komunikacie KE nt. przyszłości WPR (*COM(2017)713*) zwiększeniem roli doradztwa w procesie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, podejmowane będą działania na rzecz przygotowania systemu doradztwa do nowych wyzwań wynikających z założeń WPR

po 2020 r. i wzmocnienia współpracy z nauką. Równocześnie podejmowane będą działania na rzecz wzmocnienia doradztwa technologicznego.

PRIORYTET 4. ROZWÓJ OŚWIATY ROLNICZEJ

W celu wyrównywania szans edukacyjnych mieszkańców obszarów wiejskich, podnoszenia poziomu i jakości kształcenia młodzieży i dorosłych uczących się w szkołach rolniczych, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zaplanował w budżecie na 2018 r. dla 52 resortowych szkół rolniczych, kwotę **222 mln 844 tys. zł** z przeznaczeniem na działalność edukacyjną, w tym na rozwój bazy dydaktycznej szkół kwotę **7 mln 620 tys. zł**.

W 2018 r. nastąpiło rozszerzenie sieci i szkół resortowych o kolejne 5 szkół, które zostały przejęte przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi od samorządów powiatowych. Od 1 stycznia 2019 r. nastąpi przejęcie przez MRiRW nowych szkół rolniczych. Kontynuowane będą w tym zakresie rozmowy z jednostkami samorządu terytorialnego.

OBSZAR VII GOSPODARKA ZIEMIĄ I NIERUCHOMOŚCIAMI ROLNYMI SKARBU PAŃSTWA

PRIORYTET 1. OPRACOWANIE USTAWY O GOSPODARSTWIE ROLNYM

Zgodnie z art. 23 Konstytucji RP z 1997 r., podstawą ustroju rolnego państwa jest gospodarstwo rodzinne. Zasada ta nie narusza postanowień art. 21 i art. 22. Konstytucja wprowadza pojęcie gospodarstwa rodzinnego nie określając jednak jego definicji. Wskazane normy konstytucyjne mają charakter ogólny. Wyznaczają fundamenty ustroju rolnego, który miał w przyszłości zostać doprecyzowany przez ustawodawcę. Przepis Konstytucji RP powinien być traktowany jako deklaracja w zakresie ustawowego regulowania tego ustroju. Konstytucyjne uznanie gospodarstwa rodzinnego za podstawę ustroju odpowiada faktycznemu stanowi rzeczy, który ukształtował się w rozwoju historycznym naszego rolnictwa.

Wobec potrzeby kompleksowego uregulowania całokształtu ustroju rolnego w Polsce podjęto prace zmierzające do opracowania projektu ustawy *o gospodarstwie rolnym*. Będzie to zbiór już obowiązujących przepisów zgromadzonych w jednym akcie prawnym, zbliżający się swym zasięgiem do próby stworzenia pierwszego polskiego kodeksu rolnego. Ze względu na szeroki zakres regulowanych zagadnień, akt taki z natury rzeczy musi inkorporować część szczególnych rozwiązań kodeksu cywilnego oraz szereg istniejących i obowiązujących już ustaw rolnych.

Jednym z najistotniejszych zadań projektu jest określenie i uregulowanie pozycji prawnej gospodarstwa rolnego w obrocie gospodarczym, zapewnienie mu równej pozycji prawnej z innymi podmiotami gospodarczymi, ponowne wprowadzenie gospodarstwa rolnego do kodeksu spółek handlowych. Równocześnie prace nad projektem stanowią okazję do sformułowania nowych, a zarazem nowoczesnych zasad organizacji wewnętrznej gospodarstwa rolnego, jego pozycji wobec organów państwa, gwarancji istnienia i prawidłowego funkcjonowania. Podstawowe cele projektowanej ustawy obejmują:

- określenie uprawnień i obowiązków rolnika,
- regulację stanu prawnego i organizacji wewnętrznej gospodarstwa rolnego,
- uregulowanie kwestii cywilnoprawnej i socjalnej ochrony członków rodziny rolnika pracujących w gospodarstwie,
- wprowadzenie specjalnego uprzywilejowanego reżimu dla młodych rolników,
- racjonalne wykorzystanie gruntów na cele produkcji rolnej,
- kontrolę obrotu spekulacyjnego,
- zapewnienie trwałości innych form gospodarczego władania gruntem, zwłaszcza długoterminowych dzierżaw rolniczych,
- kontrolę i przeciwdziałanie nadmiernej kumulacji gruntów,
- określenie zasad nabywania gruntów rolnych przez cudzoziemców,
- stworzenie instrumentów gwarantujących poprawę istniejącej struktury agrarnej.

Ustawa *o gospodarstwie rolnym* zawierać będzie podstawy prawne działalności w rolnictwie. Wskazane zostaną w niej w szczególności prawa i obowiązki rolnika, znajdują się w niej m.in. przepisy dotyczące: form prowadzenia działalności rolniczej, zasad zbywania i nabywania ziemi oraz wydzierżawiania gruntów rolnych. Ustawa będzie regulować wszystko to, co jest w otoczeniu funkcjonowania gospodarstwa rolnego. Będzie zbiorem przepisów służących rolnikom, ujętych w jednym akcie prawnym. Z tego względu jest to przedsięwzięcie wymagające dłuższego okresu prac przygotowawczo-legislacyjnych, jak również silnego poparcia i woli politycznej wobec przygotowania i przyjęcia tego aktu. Równocześnie jest to doskonała okazja do harmonizacji pozycji prawnej gospodarstwa rolnego w Polsce z odpowiednimi rozwiązaniami ustawodawstwa Unii Europejskiej.

**PRIORYTET 2. NOWELIZACJA USTAWY O KSZTAŁTOWANIU USTROJU
ROLNEGO ORAZ USTAWY O GOSPODAROWANIU
NIERUCHOMOŚCIAMI ROLNYMI SKARBU PAŃSTWA**

W ramach monitoringu regulacji wprowadzonych ustawą z dnia 14 kwietnia 2016 r. *o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw*, szczegółowo przeanalizowane zostały wpływające do MRiRW propozycje w zakresie zmian przepisów dotyczących obrotu oraz gospodarowania nieruchomościami rolnymi. W drugiej połowie 2017 r. przygotowany został projekt ustawy *o zmianie ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw*. Zawarte w projekcie ustawy propozycje nowych regulacji lub zmian obowiązujących przepisów stanowią odzwierciedlenie doświadczeń w ich stosowaniu lub wiążą się z realizacją postulatów zgłoszonych przez środowiska rolnicze. W dniu 8 listopada 2017 r. projekt ustawy skierowany został do uzgodnień międzyresortowych oraz konsultacji publicznych. Przewiduje się, że w I połowie 2018 r. prace nad tym projektem zostaną ukończone.

PRIORYTET 3. KONTROLA REALIZACJI UMÓW DZIERŻAWY NIERUCHOMOŚCI

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. *o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw*, podstawową formą gospodarowania mieniem Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa jest dzierżawa. Zasadnym jest więc sprawdzenie wywiązywania się z zawartych umów dzierżawy oraz prawidłowości zawierania umów dzierżawy przez KOWR.

PRIORYTET 4. NOWELIZACJA USTAWY O SCALANIU I WYMIANIE GRUNTÓW

Postępująca urbanizacja wpływa negatywnie na układ przestrzenny terenów rolnych. W szczególności budowa autostrad i dróg ekspresowych, należących do inwestycji o charakterze liniowym, które zajmują znaczne obszary gruntów, powoduje nieodwracalne zmiany w strukturze rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Dla gospodarstw rolnych, których siedliska oraz pozostałe grunty rolne znalazły się w pasie inwestycji liniowych (dróg publicznych) lub też w ich bezpośrednim sąsiedztwie oznacza dezorganizację dotychczasowej struktury rozłogów gruntów. Działaniem łagodzącym negatywne skutki oddziaływania sieci autostrad i dróg ekspresowych na obszary wiejskie są tzw. scalenia infrastrukturalne porządkujące przestrzeń wokół autostrady/drogi ekspresowej przez reorganizację dotychczasowego układu działek na danym obszarze, zgodnie z oczekiwaniami społecznymi.

Przygotowano projekt ustawy *o zmianie ustawy o scalaniu i wymianie gruntów oraz o zmianie niektórych ustaw*. Zawarte w projekcie ustawy propozycje nowych regulacji lub zmian obowiązujących przepisów mają na celu usprawnienie prowadzenia postępowań scaleniowych, w tym głównie ich przyspieszenie. W II połowie 2017 r. projekt ustawy został skierowany do konsultacji publicznych i do uzgodnień międzyresortowych. W wyniku przeprowadzonych konsultacji dokonano zmian w treści projektu ustawy. Przewiduje się, że w I połowie 2018 r. MRiRW zakończy prace nad tym projektem.

OBSZAR VIII INSTYTUCJE PODLEGŁE I NADZOROWANE

PRIORYTET 1. ANALIZA SYTUACJI EKONOMICZNEJ ORAZ DZIAŁALNOŚCI JEDNOSTEK PODLEGŁYCH I NADZOROWANYCH

MRiRW będzie przeprowadzało kontrole oraz dokonywało ocen jednostek podległych i nadzorowanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie prawidłowości działań oraz realizacji zadań ustawowych, w celu usprawnienia działalności jednostek podległych i nadzorowanych.

1. Wykonywanie zadań wynikających ze sprawowania nadzoru nad działalnością wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego

W związku z przeniesieniem nadzoru nad wojewódzkimi ośrodkami doradztwa rolniczego, prowadzona będzie analiza rocznych programów działalności i sprawozdań z ich realizacji. Roczne sprawozdania finansowe jednostek, zgodnie z obowiązującymi przepisami, będą podlegały badaniu przez podmioty

uprawnione do przeprowadzenia takiego badania. Podejmowane będą działania na rzecz zapewnienia odpowiednich wynagrodzeń pracowników jednostek doradztwa rolniczego oraz rozwoju tych jednostek.

2. Wykonywanie zadań wynikających ze sprawowania nadzoru nad działalnością instytutów badawczych

Zgodnie z ustawą z dnia 30 kwietnia 2010 r. *o instytutach badawczych* minister nadzorujący instytuty badawcze pełni szereg zadań, które mają wpływ na powstanie, kształt i funkcjonowanie nadzorowanych jednostek. Minister wszczyna lub uczestniczy w procesie tworzenia, łączenia, podziału, reorganizacji, przekształcania i likwidacji instytutów. Może również dla najlepszych z nich występować o nadanie statusu Państwowego Instytut Badawczego.

W 2017 r. Kierownictwo MRiRW oceniło sytuację finansową oraz plany działań na rok następny wszystkich (10) instytutów. W 2017 r. przeprowadzono 2 kontrole instytutów. W tym i następnych latach planuje się corocznie oceniać sytuację finansową jednostek oraz prowadzić co najmniej 3 kontrole instytutów rocznie.

Minister zgodnie z ustawą o instytutach badawczych prowadzi szereg działań nadzorczych, w tym:

- wydaje stanowiska/zgody na dokonywanie szeregu czynności prawnych związanych z gospodarką majątkiem,
- wydaje zgodę na podjęcie uchwał w sprawie powołania spółek instytutowych oraz uchwał z wykonywania praw z tytułu posiadanych akcji i udziałów w spółkach,
- odwołuje i powołuje dyrektora i zastępców dyrektora oraz określa wysokość ich wynagrodzenia,
- powołuje w skład rady naukowej instytutów co najmniej 50% ich składu ogólnego – w 2017 r. Minister powołał swoich przedstawicieli we wszystkich nadzorowanych instytutach,
- sprawuje nadzór nad zgodnością działań instytutu z przepisami prawa i statutem; realizacją przez instytut podstawowych zadań instytutu określonych oraz prawidłowością wydatkowania środków publicznych,
- uchyla w całości albo w części uchwały Rad Naukowych, w przypadku stwierdzenia jej niezgodności z przepisami prawa lub statutem instytutu,
- przeprowadza nie rzadziej niż raz na 3 lata kontrolę instytutu, w celu dokonania oceny: działalności finansowej instytutu, organizacji i jakości pracy instytutu oraz jakości zarządzania instytutem,
- nakłada na instytut obowiązek wprowadzenia do jego planu zadania lub wyznacza zadanie poza planem, zgodnie z zakresem działania określonym w statucie instytutu, jeżeli jest to niezbędne ze względu na potrzeby obronności i bezpieczeństwa publicznego, w przypadku stanu klęski żywiołowej lub w celu wykonania zobowiązań międzynarodowych,
- zatwierdza sprawozdania finansowe,
- decyduje o podziale zysku w jednostce.

W nadchodzących latach Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi będzie na bieżąco prowadził przewidziane ustawą działania nadzorcze nad instytutami badawczymi.

PRIORYTET 2. NADZÓR WŁAŚCICIELSKI NAD SPÓLKAMI Z UDZIAŁEM SKARBU PAŃSTWA

W dniu 1 stycznia 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. *o zasadach zarządzania mieniem państwowym* (Dz. U. poz. 2259) oraz wprowadzająca ją ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. – *Przepisy wprowadzające ustawę o zasadach zarządzania mieniem państwowym* (Dz. U. poz. 2260). Powyższe ustawy dokonały istotnych zmian w zakresie podziału kompetencji i zadań pomiędzy organami administracji rządowej, także odnośnie do wykonywania praw udziałowych należących do Skarbu Państwa w spółkach kapitałowych.

Na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 stycznia 2017 r. *w sprawie wykazu spółek, w których prawa z akcji Skarbu Państwa wykonują inni niż Prezes Rady Ministrów członkowie Rady Ministrów, pełnomocnicy Rządu lub państwowe osoby prawne* (Dz. U. poz. 10, z późn. zm.) Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi przekazane zostało uprawnienie do wykonywania praw z akcji i z udziałów należących do Skarbu Państwa w dwudziestu jeden spółkach.

Do głównych zadań Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w tym zakresie należy wzmocnienie nadzoru właścicielskiego, rozumianego jako sumy działań odnoszących się do:

- nadzoru korporacyjnego – w zakresie spraw wynikających z przepisów prawa, w tym m.in.: analizy efektywności funkcjonowania organów, skuteczności zarządzania, wykonywania korporacyjnych i majątkowych praw z akcji i udziałów na walnych zgromadzeniach/ zgromadzeniach wspólników przez Pełnomocników Skarbu Państwa,
- nadzoru ekonomiczno-finansowego – w zakresie monitorowania sytuacji ekonomiczno-finansowej nadzorowanych podmiotów, procesów restrukturyzacji, realizacji planów rzeczowo-finansowych oraz inwestycyjnych, analizie efektywności funkcjonowania spółek, wzrostu wartości spółek, stanowiących podstawę do podejmowania przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi działań, m.in. w obszarze doboru kandydatów do rad nadzorczych, posiadających właściwe kompetencje i kwalifikacje, celem zapewnienia prawidłowego i stabilnego funkcjonowania nadzoru właścicielskiego nad spółkami.